

**Ivan Kukuljević
Sakcinski**

Juran i Sofija

ili

Turci kod Siska

SADRŽAJ

Osobe	4
ČIN PRVI	5
Prizor prvi	5
Prizor drugi	6
Prizor treći	8
Prizor četvrti	9
Prizor peti	10
Prizor šesti	13
Prizor sedmi	15
Prizor osmi	17
Prizor deveti	19
Prizor deseti	19
Prizor jedanaesti	21
Prizor dvanaesti	23
Prizor trinaesti	26
Prizor četrnaesti	28
Prizor petnaesti	30
ČIN DRUGI	31
Prizor prvi	31
Prizor drugi	32
Prizor treći	33
Prizor četvrti	35
Prizor peti	38
Prizor šesti	40
Prizor sedmi	41
Prizor osmi	44
Prizor deveti	45
Prizor deseti	50

Ivan Kukuljević: Juran i Sofija

Prizor jedanaesti	51
Prizor dvanaesti	52
Prizor trinaesti	54
ČIN TRETJI	57
Prizor prvi	57
Prizor drugi	58
Prizor tretji	67
Prizor četvrti	68
Prizor peti	69
Prizor šesti	69
Prizor sedmi	71
Prizor osmi	72
Prizor deveti	73
Prizor deseti	73
Prizor jedanaesti	74
Prizor dvanaesti	75
Prizor trinaesti	76
Prizor četrnaesti	77
RJEČNIK	79

Osobe:

TOMA KNEZ ERDÖDI-BAKAČ MOSLAVSKI, ban Horvata, Dalmatina i Slavonaca

KATARINA, njegova supruga

JURAN, njegov sin

SOFIJA, Juranova supruga

IVAN, njihov sin, 8 god. star

JANKO KNEZ DRAŠKOVIĆ - TRAKOŠĆANSKI, začasni poglavar u Križevcu, prijatelj Juranov

ANDRIJA KNEZ AUERSBERG - TURJAČKI, poglavar u Karlovcu

BLAŽ GJURAK, poglavar tvrđe u Sisku

KLEKOVIĆ
MARNAVIĆ horvatsko-ilirski plemići u službi banovoj

HASAN, baša od Bosne

MEHMET SANDŽAK OD HERCEGOVINE, sestrić sultanov, Hasanov uzdajnik

KURT, janičarski aga

RUSTAN-BEG, vođa Bošnjaka

JEDAN STARI SRBLJIN

HORVATI, KRAJNCI, ŠTAJERCI, ISTRIJANCI, BOŠNJACI, SRBLJI I TURCI

Kazalište je čas u Zagrebu, čas pako u Sisku u Horvatskoj god. 1593.

ČIN PRVI

Dvorana banska u Zagrebu.

Prizor prvi

JURAN

Sasvim oboružan u staroilirskoj odori stoji kod prozora, i gleda na polje. - Pak za kratkom stankom:

Krasno i velikoljepno uzdiže se sunce iza gora tamo, - zemlji daje novu krijepost i milinu - a nama navješćuje jasni - bistri dan. - Blagodatno baca životvorne luči svoje na sve strane uboge moje i razorene domovine, nu namjesto plodne obilnosti donša novi čemer, novu tugu mojim toli mnogo pretrpivšim, toli duboko opadšim zemljakom. (Stupi u sredinu.) Otačbino! otačbino! hoćeš li još dugo pod brjemenom i jarmom dušmanskih uzdisat veriga? - dugo jošter kopilad tursku u sebi i polag sebe trpiti? O preteški udesu! kako nemilostivo proganjaš milu bratju mojega tako slavnoga, tako blagorodnoga, kralju i domu uvijek vjernoga naroda! - (Stupi opet k prozoru. Za kratkim mučanjem): Krasan, veličanstven zaisto pozor! kao zlatom posejana su jurve sva brda, ter ista tavana sjena od dolina isčežnjiva pred jasnom svjetlinom nebesa! - Sunce! ti njegda prvi bože praotaca naših, ti viru svake srjeće, kojim se zemlja napaja, zašto uništavaš sjeme nade naše, namjesto da ga dozrijeliti dopustiš? - sunce! kada ćeš ti zlatnimi slobode zraci prodrijeti tavnu noć našega tako teškoga i nemilostivoga ropstva, ter kada ćeš tvoga dušmana, nevjernog Turčina, odagnati? - - (Ostane zamišljen.)

Prizor drugi

Drašković (stupi unutra, ostane kratko vrijeme Jurana smatrajući kod vrata, zatim ide tiho k njemu, ter položi ruku svoju na ramena njegovu) i prvi

DRAŠKOVIĆ

Jurane! što si tako zamišljen?

JURAN

Tko prekida misli moje u ovo doba? (Poznavši Draškovića): Ha! ti si, blagorodni prijatelju, ovde u Zagrebu; (pruži mu ruku) nu kazuj, što te donša tako iznenada u naš glavni grad?

DRAŠKOVIĆ

Valjda ti je znano, Jurane, da sam i ja kod svake bitve bio, koju smo proti potlačiteljem domovine naše poduzeli. Baš sam se time bavio misleći: kako bi se čete okrutnika iz križevačkoga kotara istjerati, i domovina od sužanjstva osloboditi mogla, kada mi glas na jedanput dođe da će tebe otac tvoj s jednom četom k izbavljenju kršćanskih robova proti Sisku poslati. Čuvši to odmah se odvažim ovamo k tebi pohititi, da na tvojoj i bratje naše strani odovuda također nevrijednoga dušmana, koji se jurve glavnomu gradu našem približavati podstupi, kazniti mogu.

JURAN

Zato ti moram ja i otac moj zahvalan biti. - Nu ipak u istom trenutju, kada nam hrabrom mišicom tvojom veliki potpor donšaš, predaješ zajedno uboge žitelje križevačkoga kotara bijesnoj krvoločnosti dušmana, kojih za izgubljenim poglavarom prva hrabrost i snaga klonula bude.

DRAŠKOVIĆ

Ne brini se zato, mili Jurane! ostavio sam njima iskusnoga junaka za vojvodu, a to je hrabri Labokar. - Nu na stran sada s otim, kaži mi kako stoje stvari naše oko Zagreba?

JURAN

O zlo! veoma zlo! - - Kako čovjek preko Save korači umah smotri hrpe dušmanske, koje cijelu krasnu ravninu među Kerestincem i Okićem razoriše i uništižiše, ter do iste Save dospješe. - Svaki dan dohađaju novi glasi bijede i nevolje iz ubogih onih strana tužne domovine naše, s najužasnijimi, čovječanstvo porugajućimi vijestmi. - Hiljade bratje naše odvađaju okrutnici oni u zvjersko ropstvo, pale sela i gradove, robe i plijene isto najmanje blago seljana, ter ubijaju i okreću pod mač sve što im pod ruke dojde; iste žene i nevinoga čeda u materinskoj utrobi ne šteti zvjerinska njihova bjesnoća.

DRAŠKOVIĆ

O uboga i tužna domovino! - Kako čujem, vođa njihov je onaj isti Hasan, koji pred nekoliko godina u kotaru među Križevcem i Koprivnicom okrutne biljege i spomenike zvjerske svoje naravi ostavi?

JURAN

Žalibože, onaj isti! - Bezobraznost njegova stupa tako daleko, da se porugajući nemoći i nesvijesti našoj, u sredini rata kod Lomnice s lovom zabavljati usuđuje, ter isti stolni hram u Zagrebu posjetiti obećava.

DRAŠKOVIĆ

Ha! kakovo smionstvo? Pa ovo sve moramo, i možemo s trpljivostju podnositi?

JURAN

Što da radimo? - davno je već otac moj glasonoše u Beč, Gradac i Karlovac rasposlao s molbom, da nam se mala barem pomoć pošalje; nu nikakva još odgovora ne ima ovdje. Snaga je i krijepost naše zemlje kroz tolike divje ratove sasvim iscrpana, i ako nam skoro Višnji pomoći ne pošalje, tada nam ne ostaje drugo ništa, nego pod razvalinama domovine gorke tražiti grobove.

DRAŠKOVIĆ

Ta tako mi Boga i desnice! propasti otačbine dočekati neću, ja ću radje umrijeti, nego gledati, kako se dušman roda i vjere u domovini djedova naših s ponositom glavom širi, ter se nad nami oholo ponosi! - Prvlje vjendar nego život naš dokončamo, hoćemo sve iskusiti, hoćemo se ogledati, kako se junačkim lirom pristoji! - Sada, Jurane, idi oprosti se prije s ocem, suprugom i čedom tvojim, ter hiti tadar onamo, kamo te dužnost sveta domovine zove - ja idem napred, da sve u redu i pripravno nađeš. (Otide naglo.)

JURAN

gleda za njim

Blagorodni mužu! - Kako je sretan čovjek u istoj bijedi i nevolji, kad imade vjernoga druga na strani svojoj. - Nu sada hitro k mojemu ocu! (Hoće otići.)

Prizor tretji

Sofija (mu stupi naproti) i Juran

SOFIJA

Jurane?

JURAN

Mila suprugo! (Objatje.)

SOFIJA

Što, ti si jurve oboružan?

JURAN

Da, ljubezna! oboružan k borbi za slobodu i otačbinu; - o kakovo rajsko čuvstvo obuzima dušu moju, kada mila imena ova izustiti mogu. -

SOFIJA

Tekar malo proteče dana, otkada si se kući povratio, pak već naumljavaš mene ostaviti. - O ti ne znaš kakov čemer, kakovu brigu odlazak tvoj meni uzrokuje - kako lahko možeš ti u koju bijedu pasti, kako te lahko može slučaj koji meni tužnoj zauvijek oteti!

JURAN

Blagorodna ženo! ne brini se zato - ako ja i na bojištu padnem, ostat će ti još moj otac, ostat će ti naš sin, obodvojica čedu tražiti, da ti štetu tu nadoknade.

SOFIJA

O Jurane! ja se jošte dobro sjećam onoga vremena, kada si drugačije mislio, kada tvoja Sofija tebi sve, sve bijaše - ali ono vrijeme jur prođe - tvoja jedina misao rat je sada, tvoj jedini posao borba - na ostavljenu suprugu i na čedo tvoje ti niti ne misliš, dokle oni osamljeni među zidinami gorke rone suze, ti za plijenom hrliš i u smrt ili u ropstvo letiš!

JURAN

Nit vojnika, nit junaka poznate su dužnosti tebi; mogu li ja drugačije raditi? - bi li bio vrijedan oca moga nositi ime! bi li bio vrijedan otačbinu imati, ako bi u najpogibelnijem stanju njezinom bez brige i skrbi doma u sobi kod moga čeda, il u naručaju supruge dane sprovađao? - Ne ne, Sofijo! to ne bi misao tvoja.

SOFIJA

za kratkim mučanjem Jurana smatrajuć

Da, Jurane! iz vatreno sijevajućega oka, iz utišenja duše i srca moga vidim, da pravo govoriš, - ponosim se, da se tvojom ozivam, ohola sam, što sam supruga ilirskoga junaka! - Hiti onamo gdje te slava i lovor čeka, gdje rod i dom od propasti izbaviti možeš; - nu ne zaboravi ipak nikada, da te doma nježno ljubeća supruga i nevino čedo čeka. -

JURAN

Blagorodna suprugo! tvoje slatke riječi hrabrost moju do ushićenja uzvisuju! (Zvuk trublje.)

SOFIJA

Ha, što će ovaj glas trublje?

JURAN

On me zove na put slave! - ostaj dakle zbogom, Sofijo! skoro ćeš me opeta viditi. (Čuju se koraci.) Čuj korake oca moga, on valjda žudi nasamu govoriti sa mnom. -

SOFIJA

Ostaj zbogom! - molitve vatrene ljubavi neka te slijede u krvnu borbu. (Otiđe.)

JURAN

Veličanstvena dušo! neizmjereno me srjetna čini ljubav tvoja! -

Prizor četvrti

Juran i Toma Erdödi

TOMA

stupi unutra

Moj sinko! jesi li pripravan?

JURAN

Svako trenutje, kada me zapovijed pozove vaša.

TOMA

Znano će ti jur biti opredjeljenje tvoje. - Preko jednu hiljadu kršćanskih robova, koje dušman nedaleko od ovdeka u najvećoj nevolji stradati pušća, možeš ti lahko iz besćesnog izbaviti ropstva. - Pogledaj! (stupi k prozoru ter kaže van) ondje te čekaju dionici slave tvoje, pogledi njihovi ćedu na tebi počivati, - jedan samo hip od tebe biti će dosta, za da se bace u čete dušmanske. - Moj sinko! skoro u svakoj borbi ja sam bio tamo, gdje pogibel najveća bijaše, to isto očekivam sada i od tebe. - Idi - vrijeme je krilovito, a izgubljeno jedno trenutje neće se nikada više vratiti. -

JURAN

Oče! ja ću se uvjerenosti vaše vrijednim učiniti, - kao dobitnik, ako Bog i srjeća junačka dade, ili pako nikada neću se vratit u objatje vaše. (Otide.)

TOMA

Sve vijesti, koje dobivam, glase žalosno, svuda množina dušmana, a od nikuda zadovoljne pomoći. - Ja ispunjavam dužnost moju, kad grabeži i razorenju granicu stavljati iz sve krijeposti nastojim. - Od svega što mi je milo i drago rastat ću se rado, i svako ću trenutje život moj radosno žrtvovati, za Boga, kralja i otačbinu.

Prizor peti

Gjurak i prvi

GJURAK

Oprostite, blagorodni kneže! ako sam u neprilično vrijeme došao.

TOMA

Gjurače! moj česni starče, vi ovdje u Zagrebu? zdravo, vjerni družo mladosti moje! - Nu kako vam bi moguće iz opsjeđene izići tvrđe?

GJURAK

Moje će vam prišastje nenadno biti - zaisto bi se moglo za udivljenje držati, što sam srjetno ovamo dospio.

TOMA

Kako je u Sisku?

GJURAK

Zlo, gospodine. - Hasan-baša pun krvne osvete stupa uvijek napred, da si kroz razvaline tužne domovine naše put do austrijanskoga učini srca, pa da si i tamo kano i ovdje plije-
njanjem, grabežju i prolijevanjem nevine krvi starih i mladih, beskončeni spomenik us-
tanovi. - Naša je tvrđa jurve tijesno opkoljena i neprestano na nju juriš čine.

TOMA

Vajme! da okrutnosti ove čuti moram. - Nu tako mi Boga u koga vjerujem, ja ću to vrije-
dno naplatiti.

GJURAK

Jučeranja burna noć dade mi priliku iz Siska se ukrasti. - Preko zidine pustim se po jed-
nom užetu dole, prevarim straže dušmana, i tako srjetno dođem u Zagreb.

TOMA

Lahko bi vi smionost ovu životom vašim platiti bili mogli.

GJURAK

Na to sam bio pripravan; nu strašnu bijedu, koja među zidinami grada Siska carstvuje, nisam mogao mojima očima dulje gledati. Nevolja je žitelja jur najvišji stupaj dostigla, ter omekšava ista gvozdena prsa vojnika naših, koji su inače na divje prizore ove fele dobro naučni. Oni vojevahu dosada hrabro za rod i domovinu svoju, pa sada se počimlje i nji-
hova hrabrost koncu približavati, jer pred nami stoji slika beskončenog ropstva, hiljadu puta užasnijega od hitre smrti, - a ovo će zaisto za malo dana naš udes biti, ako nam bla-
go nebo na skorom izbavljenja i pomoći ne pošalje.

TOMA

Pak tražite li vi obodvoje od mene?

GJURAK

Od vaše mudrosti, od vaše hrabrosti i od vašega domo- i rodoljubja - jerbo jošte zabora-
vili nismo, kako ste vi prije pet godina, s malom četom hrabrenih junaka tijesno opsjede-
nu Petrinju izbavili, kako ste vi samo - oprostite što vas spominjem - kako ste vi vatrene
suze ganutja poradi nevolje stanovnika zemljaka vaših plakali, ter velikodušno cijeli vaš

na tri dana opredijeljeni živež, među gladne građane razdijeliti dali, po tom pako sami pomanjkanje trpjet morali. - Ovo je djelo zaisto u nebu zapisano, koje će vam se nagraditi.

TOMA

hladno i kratko

Vi zaboravljate cilj vašega došastja!

GJURAK

Tko ne bi u spomeni vaše blagorodnosti na osobnu nevolju svoju zaboravio?

TOMA

Zaisto će vam govorenje bit gorko, zato činite da kraće postane.

GJURAK

O! ne zabranjujte mi, molim vas, tu slast o pređašnjem razgovarati se vrijeme, kada nam sadašnjost i tako ništa utješivoga ne imade. - Da, gospodine! nevolja je jur najvišji stupaj dostignula, živeža ne imamo više, a i strjelivo nam počimlje manjkati.

TOMA

Što radi duhovni glavav i drug vaš Fintić?

GJURAK

On posluje i vojuje kano što se hrabromu mužu i Iliru pristoji. - Jošte se je pred mojim odlaskom zakleo svim, što mu je milo i sveto, da će se prvlje pod zidinami zakopati dati, negoli okrutnikom tvrđu predati.

TOMA

Blagorodni ovaj muž dokazuje tim, da ne umije samo blagosivljati, nego i kao ilirski građanin i Horvat, takoder sablju, kad je trijeba, pasati i njom vladati. - Na koliko računate vi dušmansku vojsku?

GJURAK

Blizu 60 hiljada!

TOMA

A ja imam samo 2000 momaka. - Smionost bi bez pameti bila s malom četom ovom na cijelu vojsku tursku udariti. Nu kako pomoć, koju mi Turjački iz Karlovca obeća dobijem, odmah ću proti dušmanu poći. - Do toga sam vremena moga sina u uhodstvo poslao i njemu skupa naručio, da na dušmana za izbaviti urobljene zemljake juriš čini.

GJURAK

Neka vam Bog nagradi čovječno poprijatje ovo! - o kako bi se ja tada za srjetna držao, kada bi sugrađanom mojim veselu vijest donijeti mogao!

TOMA

Vi ćete se opet u Sisak vratiti?

GJURAK

Bi li ja vrijedan bio liirom se ozivati, ter na čelu hrabrenih junaka i milenih zemljaka mojih stajati, ako bi jih u najvećoj pogibeli ostavio? Ne zaisto, gospodine! ja ću jošte ovu noć natrag u Sisak, da s milom i vjernom bratjom mojom svaku zgodu i nezgodu dijelim.

Prizor šesti

Marnavić i prvi

MARNAVIĆ

Gospodine! poslanik od Hasana je uprav sada došao, i želi vam pismo od svoga gospodara predati.

TOMA

Meni pismo? - nikada se nisam s Hasanom porazumijevao; ja ću mu radje mačem nego perom otpisati, tako ćedu se barem pismena bolje i jasnije poznati.

MARNAVIĆ

Kakov ću mu dakle odgovor dati?

TOMA

Da ga neću niti viditi, nit š njim govoriti.

MARNAVIĆ

A pismo?

TOMA

Ovo možete uzeti od njega, nu zajedno bez da ga pročitate u jedan top nabiti, ter s tane-
tom u tabor neprijateljski natrag poslati; tako dobije Hasan najskoriji odgovor.

GJURAK

Dozvolite, milostivni kneže! da i ja jednu riječ progovorim.

TOMA

Dajte da čujem!

GJURAK

Namjeru vašu s dušmanom roda i domovine nikakvoga društva ne voditi častim i ja, -
nu ipak kada poklisar od Hasana dolazi, može biti bi se njegovo pismo na sudbinu Siska
pretezati moglo; zato vas molim, sustegnite gnjev vaš, koji proti svakomu susretanju s
dušmanom u srcu gojite i nosite; zato poslušajte, što Hasan od vas zahtijeva.

TOMA

promišlja kratko vrijeme, zatim naglo

Ako mislite da udes Siska od razgovora toga zavisi, neka dođe Turčin. (Prma Marnavi-
ću): Čujte, Marnaviću! nemojte poklisara toga bez straže pustiti amo, jerbo ne bi rad po-
voda dati kojekakvim mislim, kao da bi Turčin sa mnom kakove otajnosti imao, svaki
neka znade, što dušman ište, da si tako trud usčuvam, razgovor ponoviti. (Marnavić oti-
de.)

GJURAK

Dopustite međutim da se odaljim.

TOMA

Ostanite ovdje, starče! vi ste uzrok što sam se ja odlučio s Turčinom usmeno se porazgovoriti. - Budite dakle svjedok zahtijevanja njegovoga i stojte pripralni, ako potrebno uzbuđe, da mu odgovorimo. -

Prizor sedmi

Prvi, Mehmet, Marnavić i 4 vojnika

TOMA

prama Mehmetu

Vi ste dakle poklisar od Hasan-baše?

MEHMET

Hasan-baša zapovjednik vojske i namjesnik sultanov, kojega da Bog poživi, šalje vama ovo pismo. (Pridade Tomi pismo.)

TOMA

Da vidim što mi Hasan javlja! (Otvori pismo, i čita): "Hasan-baša od Bosne, nedostojan sluga sultana, gospodara kopna i mora," (srdito) zašto ne i neba! - (čita dalje) "časti i pozdravlja bana horvatskoga svojim krjepkim pozdravom, ter mu navještuje, da on s neizbrojnom vojskom u prilici sjajnih zvijezda prot Horvatskoj stupa, i zajedno zahtijeva da mu ban ne samo glavni grad Zagreb i sva okolo ležeća mjesta od vojske krstijanske počisti, ter od svake namjene Sisak izbaviti, što bi mu samo propast donijeti moglo - odstupi, da li takojer sve strjelivo imajuće i vojake u ruke njegove predade. - Ako se ban zajedno sa svojimi zahtijevanju našem podloži, tadar mu obećajemo obilnu nagradu, a svakomu vojniku njegovomu napose deset pijastara" - (prestane) veličanstvene zaisto misli! najljepša prilika bogat postati.

MEHMET

Kakov ću odgovor baši odnijeti?

TOMA

Kakov odgovor? Imadem li ja riječi, kojimi bi ćutenja moja izustiti mogao! - Idi, pa kaži tvojemu vrlomu baši, da Toma Bakač i njegovi Iliri ćordami a ne zlatom vojevati znadu.

Znojne kaplje, to je biser naš, od srčenosti pako i hrabrosti bliskajuće oči - to je naše drago kamenje.

MEHMET

Vi nećete dakle predložka milostivoga baše poprimiti!

TOMA

Milostivan može on samo tebi biti, nu blagorodno i velikodušno misliti nije se naučio, inače ne bi se bio usudio, takova predloženja meni činiti. (Proti vojnikom): Ili je možebit vama jedan između naših poznat, koji bi zlato bolje ljubio, nego slavu i čest? Neka dođe ovamo, on može bez svake pogibeli k dušmaninu otići. (Mućanje.) Vi indi ne znate nijednoga, koji bi hotio nevjeran biti svomu kralju i miloj domovini? - Uništen budi dakle, sramotni listu! (razdere pismo) mi ćemo ćordom u ruci bahatom dušmanu, odgovor na čelo napisati - Broj njegovih gnjusnih robova ne plaši nas ništa, jerbo imademo dokaza, gdje je hrabrost i srčenost takojer i neizbrojne dušmanske vojske predobila. - Što nije učinio slavni naš pradjed i zemljak Nikola Šubić Zrinjski - kojim se mnogi narodi ponose? - Sa malom šakom hrabrenih junaka boreći se suprot stotini - hiljada Turaka junački i muževno, dok napokon sa svimi svojimi junaci slavnu smrt ne podnese. - On imađase samo jednu tvrđu braniti, a mi imademo cijelu državu, cijelo carstvo. - Mi ćemo dakle kao i on činiti, ter slavu i čast našu sa smrtjom samo zamijeniti!

MEHMET

Vi dakle ostajete kod odluke vaše?

TOMA

Javi baši što si čuo i vidio - on će iz toga jur dokučiti, što smo naumili.

MEHMET

Moj prvi posao je dokončan, sad imadem još jedan važniji s vama opraviti, nu ovaj vam smijem u skrovnosti samo sopćiti.

TOMA

Dužnost mi moja zabranjuje tajne razgovore s dušmanom voditi.

MEHMET

Da li i onda, ako bi od toga razgovora blago i srjeća države i cijeloga kršćanstva proisticalo?

TOMA

Tičeš strunu na koje zvuk moje srce odzivati se mora. - Za sveopću korist ne smijem ništa propustiti. (Prama nazočnim): Ostavite me za jedno trenutje sama!

MARNAVIĆ

Mi ćemo u bližini ostati, ter na svaki mah vaš pripravni biti.

TOMA

Ne brinite se, ja imadem moga najvjernijega prijatelja (udari na mač) kod sebe! (Svi otidu osim Mehmeta.)

Prizor osmi

Toma i Mehmet

TOMA

Sada smo sami - kako glasi tajna tvoja vijest?

MEHMET

Nada svim želi baša vaše prijateljstvo!

TOMA

Poštovanje se može i od neprijatelja, ali prijateljstvo samo od prijatelja tražiti.

MEHMET

Posljednje želi vama moj gospodar pokloniti.

TOMA

Po tom što on meni pisa, ne možemo mi nikada prijatelji biti. - Nu zašto toliko riječi, govorite na kratkom, jerbo imam silne poslove.

MEHMET

Baša vam ostavlja da izberete među sramotom i slavom, među obilnostjom i uništenjem.
- Hoćete li vi zapovijedati da nam se Sisak predade, Karlovac otvori - ter -

TOMA

Nijedne riječi više, tako ti vjere i života! - inače bi zaboravio na poklisarska pravila. (S blagorodnim poteptanjem): Jesu li to predloženja od kojih blago i srjeća kršćanstva zavisi! Ti hoćeš nevjernikom i izdajicom da me učiniš? - Idi ispred očiju mojih, bezobrazniče i nevoljni robe.

MEHMET

Vi morate prvlje sve čuti. Za ispunjenje zahtijevanja njegovih poklanja vam mir, ter vam daruje polovinu Horvatske i još k tomu najvećja dobra u Bosni. - Promotrite daklem dobro što ste činiti nakanili.

TOMA

Ja sam jurve promotrio - a to jest da se meni ne dostoji tebe duže kod mene trpiti. - Odlazi, pa kaži tvojemu baši, da će ban horvatski na bojištu za porugu takovu račun trjebovati, kojom se je on usudio bana pogrditi. -

MEHMET

Jošte jednu riječ -

TOMA

Ako ti je tvoj život drag i mio, šuti. (Otvori vrata i klikne): Junaci! -

Prizor deveti

Gjurak, Marnavić, vojnici i prvi

TOMA

prama Marnaviću i vojnikom

Odvedite toga Turčina prijeko Save - i ako se samo usudi s jednim od naših u razgovor se upustiti, rasijecite ga tadar na hiljadu komada, - jerbo nije pravi poklisar, već bezobrazni varalica. (Mehmet bude od Marnavića i vojnika odveden.)

Prizor deseti

Toma i Gjurak

TOMA

Ha! što nisam besčesna predloženja ova krvno osvetio!

GJURAK

Blagorodni kneže!

TOMA

Lav je pobjesnio, on će svoje dlake rastepsti može bit i pasti, - nu prvlje će jošter smrt posvuda i uništenje raznositi. -

GJURAK

Dozvolite da se odaljim!

TOMA

Dobro, starče! žalim da vas bez ikakove utjehe i odobrenja natrag pustiti moram. - Vratite se dakle natrag u Sisak, i uzbuđajte sugrađane vaše k postojanoj i hrabroj borbi. - Ako suze supruga i molbe čeda imaju jošte moć vrhu njihovih srdaca, kažite jim tada ono mjesto, gdje se turski stijezi viju, kažite njim šatore, gdje supruge i djeve nevine u besčesnom ropstvu stradaju - izrazite jim ujedno, da ova ista sudbina i njih takoder čeka, ter da se Iliru robinje ne pristoji ljubiti. - Ako bi se oni zatim još otezali, ter se s vami združiti, i pod zaštitom vašom krijepost, nevinost, i čistoću, najveće dobro supruga i djevojaka nji-

hovich besporočno uzdržati i sačuvati ne htjeli, tada ih pustite njihovoj propasti i zasluženomu udesu.

GJURAK

Vaše riječi, gospodine, silaze duboko u dušu moju. - Nu u ime svih Siščana, mogu vas tvrdo uvjeriti, da dokle god jedan samo britku sablju u ruci držati uzmogne, dotle dušmanin pobjede doživiti neće. - Sad mi pako dozvolite, da se s vami oprostim, ter k bratji mojoj pohitim, i njima novu utjehu i odobrenje donesem.

TOMA

uhvati ruku Gjuraka

Ovom rukom zadajem vama moju čest, da ništa propustiti neću, što bi vas izbaviti moglo. Ja ću ispuniti obećanje ovo, ako me baš i života stane. - Bužin, Cetinj, Zrinj, Hrastovica, i ista jur Petrinja jest od Hasana opsjeđena, i krajine pokupske nama su otete. - Sada nam ne ostaje ništa više, nego krajinu posavsku braniti. Uzbuditi ću sve na hitrom, sakupit, pobuniti čete iz sviju bližnjih dobara, kano od Keglevića, Lentulaja, Tahija, Turocija, Orehocija, i Zrinjskoga, iz Novigrada, Selina, jednom riječju iz sviju bližnjih kotara da š njimi granice posavske usčuvati mogu.

GJURAK

Sve što se nadam od vas, gospodine, jest to, da u prevelikoj revnosti prama sugrađanom vašim ne zaboravite, kako ste vi svim nama dragi i mili. - Ostajte zbogom, sada podaj Bože, da se u boljem stanju i radosti opet vidimo. (Ide, pak se opet vrati.) Jošte jedno - ako ja u ruke dušmanu padnem, nemojte se briniti za me - stare moje kosti imati ćedu i u verigah toliko još snage, da pred nebeskim ocem na koljena padnem, i da mu se pomolim za podjeljenje tolike milosti, ako bi me dušman i silovati hotio, da nikada ne prekinem vjere koju sam dao kralju i domovini! (Otide.)

TOMA

Vidi se da je rođeni Ilir, i u pogibelnih danih naših dragocjeno blago, kojega bi izgubitak nenadoknađen bio. (Čuje se juk.) Što će reći ovi glasni plač? -

Prizor jedanaesti

Katarina, Drašković i prvi

KATARINA

jošt za zavjesom

O ja nesrjetna majka! (Stupi unutra.) Grofe, tamo stoji muž (kaže na Tomu) na kojega vijest vaša spada!

TOMA

Katarino!

KATARINA

Ah, moj sinko!

TOMA

Što znači žalosni ovaj vapaj? (Prma Draškoviću): Ha, vi ste, Draškoviću? Niste li vi s mojim sinom proti dušmanom izišli svojevolutno? pa ste se jur vratili kao bjegun - bez oružja - govorite, što se je slučajilo?

DRAŠKOVIĆ

Žalibože najužasnije što se misliti može.

TOMA

Gdje su drugovi vaši?

DRAŠKOVIĆ

Pali su slavnom smrtjom za otačbinu! što meni samo i vašemu sinu uskrati preteška sudbina.

TOMA

Ako je moj sin danu zapovijed ispunio, zašto bježi pogled oca svoga - kažite mi, Draškoviću! gdje je moj sin?

DRAŠKOVIĆ

Urobljen u taboru turskom!

TOMA

Urobljen? - o! da sramotu ovu preživiti moram, moj sin se je urobiti pustio? ne - ne, to ne može sin moj biti.

DRAŠKOVIĆ

Čujte samo mene prvlje, pa onda sudite. - Juran vojevaše kao što se vitezu pristoji, on tražaše smrt, nu ona ne htjede njega.

TOMA

Čudna mi viteza u sindirih, idite, pripovijedajte vi basnu ovu djeci, a ne meni. -

DRAŠKOVIĆ

Jeste li ikada čuli, da Drašković ikoji laža bijaše? oli da ijedan od imena toga muževno mača svoga vodio nije? - Gospodine, neka vam zadosta bude kneška riječ moja, što se pako česti tiče, tražit ću svaku prigodu da ju sačuvam. (Hoće otići.)

KATARINA

O, ostanite, Draškoviću! (Prma Tomi.) Tomo, ti ne otimlješ najgorim prestupnikom priliku oprijati se, a tvojega sposobnoga sina hoćeš nečuvvena odsuditi? - Ako je za nas izgubljen, nemoj nam barem uzeti obodrenje, da nije njegova krivnja.

TOMA

za kratkim postojanjem prama Draškoviću

Oprostite, kneže! može biti sam vas bez uzroka uvrijedio, govorite dakle po vjeri i istini, tako vam Boga i duše.

DRAŠKOVIĆ

Čujte dakle. - S usrdem napunjeni i dobrom nadom uzgojeni ostavimo Zagreb, prebrodimo Savu, približimo se nevidivo prvoj dušmanskoj straži, - iznenada navalimo na nju, posiječemo polovinu i potjeramo u vatri druge pred nama. - Najedanput se čuju sa sviju strana trublje, ter više hiljada Turaka opkole nas. -

TOMA

Pa vas ova množina učini bježati? - Nijedan ne bi bio smio odstupiti, svi bi pasti morali! -

DRAŠKOVIĆ

s blagorodnom gizdostju

Tko govori od bijega? - Mi vojevasmo muževno. - Dokle god išta mačem kretati mogaše bijaše svaki od približavših se Turaka žrtva smrti, - a kada napokon od čete nitko više nego ja i vaš sin ne ostade, - tadar podigne Juran trudnu ruku svoju još jedanput, i načini si kroz čete dušmanske do njihovoga vođe prostor, - užasna borba se podigne. - Turčin izgubi srčenost i snagu; iz skrajne moći mahne sin vaš sabljom, da posljednji udarac Turčinu zadade, - nu u ovom hipu prekine mu se mač u njegovoj ruci - našto Turci kao bijesni lavovi na njega napadnu, - bace ga na zemlju, - ter ga sa slavodobitjem u ropstvo odvedu. -

TOMA

Ha! ovo slavje držahu oni i vrhu mene!

DRAŠKOVIĆ

Za mrtva držan ležah ja pod ubijenim konjem na bojištu, tada se približi milosrdan jedan rob k meni, zavije rane moje i dovede me do jedne staze, po kojoj sam ovamo dospio sretno, da vam ovu žalosnu vijest sopćim.

KATARINA

O nesrjetne mene! moj sinko! tebe ćedu okrutnici za nagradu hrabrosti tvoje bijesnosti svojoj žrtvovati. -

Prizor dvanaesti

Marnavić (s jednim pismom) i prvi

MARNAVIĆ

Ovo pismo donese turski glasonoša uprav sada s tom paskom, da mu, gospodine, za dva sata odgovor u turski tabor pošaljete.

TOMA

Jeste li vi zapovijed moju zaboravili, da nikakvih vijesti od dušmana neću primati, bili oni pismeni, oli usmeni?

MARNAVIĆ

Toga nisam zaboravio. - Nu (stupi bliže k Tomi) ovo pismo se tiče vašega sina, zato sam držao za dužnost ovo vama predati.

TOMA

O da moram otac biti! - dajte ovamo. (On uzme i otvori pismo, ter čita.)

KATARINA

Draškoviću

Niste li ništa više od moga sina čuli?

DRAŠKOVIĆ

Ja sam polumrtav na ratištu ležao, a rob koji mene oslobodi, ne znađaše mi ništa od nje-ga kazati - to jedino mi reče, da mi poraženje naše bjeguncu jednomu, žalibože od naših strana imenom Vojniću zahvaliti imademo.

TOMA

kada pismo pročita, stisne ga i s bjesnoćom zaklikne

Ha, kakova bezobrazna predloženja!

KATARINA

Supruže! što je tebi? oči tvoje bliskaju vatreno i cijelo ti tijelo drhće od bjesnoće.

TOMA

Ne, ne, Jurane! za ovu te cijenu ne mogu izbaviti! -

KATARINA

Što govoriš ti o Juranu?

TOMA

Ne zahtijevaj znati!

KATARINA

Na kraj ponora me stavljaš, - baci me u dubljinu. - Bez moga sina neću živjeti, nu ako ga možeš izbaviti ne prepusti prilike nijedne. - Sve moje dragocjenosti, sve blago i sve odore dati ću rado za njega. - O, koja majka ne bi najbjednijom prosjakinjom postati hotjela za da svoje dijete izbavi!

TOMA

Ti ga lakše dobiti možeš!

KATARINA

Je l' moguće! kako, kaži?

TOMA

Ništa drugo Turčin od mene ne traži, nego to samo da Horvatsku od vojnika ispraznim i moju bratju izdadem.

KATARINA

O Bože! - on je tvoj sin, a što može ocu milije biti od svoga rođenog djeteta.

TOMA

Slava - čest - sud potomstva - i otačbina!

KATARINA

Što je svih ovih izgubitak prama izgubitku sina? - Narav ovu žrtvu od svakog oca iziskiva!

TOMA

O ne padaj samo, moje tužno srce! Nu znaj jošte ćutim u meni mojoj dužnosti do groba vjeran ostati.

KATARINA

Ti ne slušaš molbe, ne osjećaš čemera srca majkina?

TOMA

Otac čuje molbu tvoju - nu branitelj domovine ne smide joj pod nipošto posluha dati!

KATARINA

Odvucite me dakle k njemu, na njegovoj ću strani rado nositi sindire, možebiti ću naći kod Turaka većju čovječnost, nego ovdje među roditelji, koji na vlastitu svoju krv mrze. (u sebi) Jedno sredstvo jošte ću poprimit, za da omekšam gvozdena prsa njegova, ako pako i to bez koristi bude, tada smiluj mi se barem ti, o smrti! (Otide naglo.)

TOMA

O kako ste teške i okrutne mnogo puta, dužnosti naše! - Nu ravno zato ne moraju nam ništa manje svete biti.

Prizor trinaesti

Katarina, Ivan i prvi

KATARINA

prama Ivanu

Ovo je, Ivane, djed tvoj, moli ga da ti oca tvojega natrag dade, da ne čini siroticom tebe, a tvoju majku ucviljenom udovom. -

IVAN

Dragi djede! usliši molbu Ivana tvojega - jučer jošte uzeo si me na koljena tvoja, igrao si se s kosom mojom i prijatno si mi govorio: Ivane! ja te ljubim! - Nu sada ako me ljubiš, podaj mi oca natrag.

TOMA

Katarini

Ženo! ti se na ćorde dobro poznaš za poraz srca moga!

IVAN

Ti me ne udostojavaš niti pogledom tvojim? što sam ti ja siromašan sakrivio, da te moja priyatnost više ne raduje? zar mi nećeš više odsada dobar biti?

TOMA

Ivo! Ivo! ljuti si ti neprijatelj meni!

IVAN

Ne, ne, djede! ja nisam! Turci su ljuti neprijatelji tvoji. - Neka samo dođu, imam ja jošte mali onaj mač, kojega si mi ti na posljednji dan moga narođenja darovao, njega ću ja izvući, preda te ću se staviti, pak mi te nitko na svijetu oteti neće!

TOMA

Katarino! jesam li ja to od tebe zaslužio?

IVAN

Ubogi otac moj leži u sindirih - ah djede! snimi ih š njega, pak jih meni nametni, rado ću namjesto njega okovan biti - samo oca! oca! pokloni mi natrag.

TOMA

Projdi me se, unuče!

IVAN

Više me kod sebe ne trpiš - ah, što sam ti ja sakrivio, da tako bjesniš? - Slušaj! ako oca više natrag ne dobijem, uvijek ću plakati, tako ću gorko tugovati, da naposljednje umrem.

KATARINA

sama u sebi

Pod istom molbom nevinosti ostaje tvrdo i nepomično srce njegovo.

IVAN

klekne pred Tomu

Ti si drugačije meni tako dobar bio, budi sada takojer i posluhni me. - Ne, ne, ti me nećeš ubogom učiniti sirotom, - što je čedo bez oca! - Hiljadu ću puta tebi to naplatiti kad veći postanem, pak ako ti dođeš jedanput među dušmane, tada ću ravno ovako koljena oca moga obuzeti, kano sada tvoja i molit ću ga, da s tebe sindire skine, zato skini ti sada njegove.

KATARINA

Sve je zaludu! (Prama Ivanu): Hodi dušo, Ivane! sudba je naša jur opredijeljena.

IVAN

Ah, majko! on me ne ljubi više!

(Hoće s Katarinom otići.)

Prizor četrnaesti

Sofija i prvi

SOFIJA

dotrči unutra

Je l' istina da moj suprug? -

KATARINA

U turskom ropstvu strada - istina je - nu jošte je istinitije, da bi ga otac izbaviti mogao, nu, o! da kazati moram - neće. -

SOFIJA

Možebit bi ga molba i bezufanje ugreznute supruge ganula?

TOMA

Nemoj moliti, jerbo ne znaš cijene, koja je za ispunjenje ove molbe postavljena - nije manja od besćesnosti - proklestva, pogrde i sramote. -

SOFIJA

I nikakova drugoga sredstva ne bi bilo za izbaviti njega? - naše blago, dragocjenosti, isti moj život!

TOMA

Sve to ništa ne prudi. - Nevjera momu rodu - izdajstvo i propast otačbine jesu jedina sredstva izbavljenja njegova. - Smijem li? mogu li ja njega izbaviti? -

SOFIJA

Ne zaisto! Juran neka ostane rob - a dužnost prama otačbini - neka pobijedi čuvstvo očinske ljubavi. - O! zašto se je urobiti pustio!

KATARINA

Ubojice sopstvene srjeće! - ista sloboda može nosit sindire, - vrijedan svojih pradjedova vojevaše on junački - tražaše smrt, nu drugi bijaše njemu opredijeljen udes.

SOFIJA

O! tada će čuvstvo ropstva manje čemerno za njega biti.

KATARINA

Ovde pred tvojima nogama (baci se pred Tomu) leži nesrjetna majka i moli te kao oca za uzdržanje tvojega sina!

TOMA

Ustani, Katarino! oprostit ću slaboj ženi, zaboravit ću sve bijednoj majci. - Nu (kaže na Sofiju) od ove žene, koja supruga svoga tako vatreno ljubi kao i ti tvoga sina, uči se ispunjavati dužnosti svoje, ter nezasluzenu sudbinu postojano i velikodušno podnositi. - - Sofijo! tebe koja takoder utjehe i obodrenja trjebuješ, moram moliti, da ju utješiš i obodriš. - - Hajdemo! prijatelji moji! (Otide s Marnavićem i Draškovićem, koji ga počasno i zamišljeno slijede.)

SOFIJA

Ljubezna majko!

KATARINA

Ha! ti si još ovdje? - idi traži si supruga tvoga, pak pod umiljatim i pretvornim suzami grleći ga porini mu nož u prsa. (Otide s Ivanom.)

Prizor petnaesti

SOFIJA

sama

Majko! - to je više nego što podnit mogu. - Jurane! toga nisam zaslužila. O! da mi te je jošte jedanput viditi, jošte jedanput samo usta moja pritisnuti na tvoja - taki bi se bacila u naručaj smrti, gdje bi tvrdo s tobom obuzeta velikoga onoga dana čekala, koji će nas opet sa svim, što nam je milo i drago sjediniti. - Nu ti od mene rastavljen, - možebiti zauvijek! - zauvijek? Ha, što nije ljubavi moguće? smiono ide i leti ona prijeko klisura i ponora, prijeko planina i dolina - ter prkosi istoj vječnosti. - Ha! da bi ja? - Kakova misao obuzimlje mene! - da bi ja! Hoće l' propast? - nu što će propast onomu komu život bez ljubavi nije život. - Jur odlučih! poziv slijedim sudbine - (Klikne): Ti svemogući i višnji oče! Ti pogledaj milostivo na me dolje - Tvoja milost, tvoj duh neka jači slabu ženu - ter ako je u tvojem vijeću suđeno, da padnem - o primi tadar mene ostavljenu blagovoljno i milostivo u ruke tvoje.

(Zavjesa padne.)

ČIN DRUGI

Šator baše bosanskoga.

Prizor prvi

Hasan-baša i Mehmet

HASAN

On odbaci dakle predloženja moja!

MEHMET

S oholostju i prikorom. - Pače srjetnim se još ozivam, da bjesnoći njegovoj uteći mogoh, koja se po skrovno otkritoj posljednjoj zapovijedi tvojoj dvojstruko jačja ukaza.

HASAN

Stara ludo! misliš možebiti, da će se snazi mojoj suprotiviti moći, - zato samo da moju svrhu prvlje dokučim ponizih se u prijateljna pogađanja š njime, - on je odbio dobrotu moju, sada neka drhće pred mojim gnjijevom -

MEHMET

Možebiti da će ropstvo sina njegova tvrdu uspokoriti glavu. - Još nemamo odgovora na posljednje pismo.

HASAN

Ovo ću još pričekati, nu odtadar nijednoga trenutja više. - Sa svom snagom udarit ću na njega.

MEHMET

S velikom radostju čeka vojska naša ovo trenutje.

HASAN

Kako smo daleko s opsjeđenjem Siska?

MEHMET

Lagumi su jur do zidina tvrde potkopani, a topovi naši grme dan i noć proti gradu.

HASAN

Ako se ovih dana ne predadu, učinit ću juriš, nu tadar, tako mi velikoga Proroka, neće nijedan od kaura života svoga spasiti.

MEHMET

Pravedna bi to bila žrtva za krv onu, koja pod tim gnjijezdom proteče.

Prizor drugi

Kurt i prvi

KURT

nosi zapečaćeno pismo, pokloni se, takne jednom rukom zemlju, a zatim čelo svoje

Uprav sada donese glasonoša iz Zagreba ovo pismo, da se tebi, milostivi baša, predade.

HASAN

uzme pismo, mahne Kurtu da se odalji, koji za ponovljenim naklonom i otide.

Čini se da udes sina djeluje, nu bez ispunjenja svih zahtijevanja mojih neka ne misli da će ga dobiti. (On otvori list, iz kojega pismo bašino na komade rastrgano van ispane.) Ha! što je to! ni riječi odgovora, a rukopis moj na hiljade komada?

MEHMET

Nečuvena smionost!

HASAN

Čekaj, ćelavi sjedoglavče! - krvno ću ja pogrdu ovu osvetiti. - Idi, Mehmete! nosi zapovijed moju da se cijela vojska podigne. - Na čelo ću se ja sam glavom staviti i neću se dotle smiriti, dok porugatelja česti i slave moje preda mnom mrtva ne vidim. (Hoće otići.)

Prizor tretji

Kurt-aga i prvi

KURT

pokloni se duboko

Milostivi baša, zle ti donášam glase.

HASAN

Govori!

KURT

Jedan janjičar one čete, koja Sisak opsjeđuje, donese žalosnu vijest, da je posadka iz tvrđe juriš učinila, prijeko hiljadu naših posjekla ter bašu Muhameda i dvadeset aga zasužnjila.

HASAN

Ha, pseta! stotina njih proti jednomu stoji, pak se opet posjeći dadoše.

KURT

Glasonoš kazuju jednoglasno, da se poglavar od Karlovca s možnom približava vojskom, pak da se s banom horvatskim sjediniti naumljava. -

HASAN

Nesrjetno očekivanje! da sam ja bojažljivo nakanjenje s banom se u pogađanja upustiti odbacio, ter da sam namjeni mojoj bez otezanja navaliti na Zagreb vjeran ostao, tako mi moje brade! onaj muž, koji se meni sada porugava, bio bi već odavna u mojoj vlasti. - Nu sad je trijeba da napred stupam, ako baš i rijeke od krvi prolijevati, ter prijeko gomila čovječjih trupalja gaziti budem morao. -

MEHMET

Pravedan je jad tvoj, nu pomisli, gospodine! da će ne samo krv kauraska, nego takoder musulmanska teći. - Ti bi dokućio možebiti svrhu, bez da život pravovjercaca na igru staviš. -

HASAN

Jesi li pobjesnio, ili hoćeš da jad moj razdražiš?

MEHMET

Niti jednog niti drugog; moje predloženje je sasvim jednostavno, - daj da urobljeni Horvat dojde, kaži mu da bude samo tadar život svoj izbaviti, ako sam ocu svomu uspiše, ter njega za ispunjenje zahtijevanja tvojih uzmolim.

HASAN

Jesi li zaboravio, kakov sam odgovor pred nekoliko časova na podobno predloženje primio? -

MEHMET

To utvrđava još bolje misao moju. Erdödijska ohola djela proti tebi jesu zaisto prvi samo plamci velikodušnoga uma njegova, koje sada umjerenje i osjećanje prave ljubavi prema sinu, ako ne sasvim ugasi, zaisto znamenito rashladi. Za spasenje sina svoga neće mu zaisto nijedna žrtva prevelika biti.

HASAN

Dobro - i to ću još prokušati. (Prima Kurtu): Idi! pa mi dovedi urobljenika ovamo. - (Kurt otide.)

MEHMET

Za svaku pogibel odaljiti, potrebno nam je da sva sredstva, koja mudrost i providnost zahtijevaju upotrijebimo.

HASAN

Po dokončanom sa urobljenim razgovoru sazvat ćeš sve glavare i vođe od naših četa u šator moj, gdje ću im želju moju otkriti. -

MEHMET

Kako si zapovjedio učinit ću.

HASAN

Ostani! s oholim kaurom neću nasamom divaniti.

MEHMET

Kako zapovijedaš, - nuto evo ga!

Prizor četvrti

Prvi, Juran, Kurt i straža

KURT

Velemožni baša! evo tvojega roba.

JURAN

s prikornim pogledom na Kurta

Bezobrazniče! znaj da plemić ilirski nije ničiji rob na svijetu. - Istina, da ste moje tijelo zarobili, nu srca ilirskoga nikada. -

HASAN

Kakova ponositost i nadutost!

JURAN

Ne imenuj prirođenog čuvstva slobode nadutostju. Veledušni takmac ne uskraćuje niti istomu pobijedenomu onoga počitanja, kojega je vrijedan, a to je ono, što ja sada od tebe zahtijevam.

HASAN

Ti zahtijevaš? - Vidi mi se da zaboravljaš u kakovom stanju preda mnom stojiš.

JURAN

Zaisto način, kojim me na ovo spominješ, ni malo poštenja ti ne čini.

MEHMET

Kakova uvređenja!

HASAN

Niti najdrzniji prestupnik ne može mene uvrijediti. - Nu pri svem tom riječi me tvoje na tu misao vode, kao da bi ti slobodu tvoju visoko cijenio i častio?

JURAN

Iz cijene za koju sam ti moju slobodu prodao možeš suditi.

HASAN

Ovu ćeš lako natrag dobiti. - Hrabrost junaka umijem i ja častiti, i želim si ga prijateljem učiniti.

JURAN

Pa što želiš od mene?

HASAN

Nješto važnoga.

JURAN

Da čujem.

HASAN

Ja i tvoj otac stojimo u neprijateljstvu - tere žudim položnje ovo naskorom promijeniti, zato mnim za najbolje, da mu sopstvenom rukom tvojom o tom pišeš. -

JURAN

A sadržaj ovoga pisma?

HASAN

Tiče se posobne koristi tvoje. - Slobodna ću te učiniti i s blagom natovarena k ocu poslati, ako ga na to dovedeš, da Horvatsku ostavi i Sisak meni predade. -

JURAN

Iz toga vidim, kako malo značaj i temelje nestrašivoga i nepredobitnoga junaka pozna-
deš. - Nikada ne može - nikada neće on na to privoliti.

HASAN

On mora - kad saznade, da život tvoj od toga zavisi.

JURAN

Može li se život jednoga čovjeka sa životom od miliona iskupiti? - Da moj otac zahtijeva-
nja ova ispuni, tada cijela domovina ništa drugo ne bi bila, nego puna krvožednih četa
tvojih, a kletve ubogih, hrlim munjam i gromovom spodobne, spuščale bi se na glavu
njegovu. -

HASAN

Ja ću te prisiliti da želju moju ispuniš.

JURAN

Gdje je ta vlast na zemlji, koja bi mene k takovomu poslu prisiliti mogla? - Ja hoću ipak
mojemu ocu pisati, nu sadržaj toga pisma neće za te vele radostan biti. - Molit ću ga da
na sina svoga zaboravi, zaklinjat ću ga živim Bogom i domovinom, koju ljubi, da poradi
mene niti vlasi širine ne odstupi, niti potare dužnosti one, kojima se je svojemu kralju,
otačbini, narodu - i sopstvenoj časti slavno obvezao - ter da radje sijedu svoju glavu pod
ruke krvnika prigne, nego da ijednoga živoga Turčina k sebi približit se dopusti.

HASAN

Kaurine! drhći pred mojim jedom.

JURAN

Odgojen pred očima moga oca, uvježban na pozorištu rata puna pogibeli, zaboravih jur
odavna jednoga se čovjeka bojati, jošte manje pred njim drhtati.

HASAN

Ha, vidit ćemo, hoće li oštrina tvrdokornosti tvojoj odoliti moći. - (Prama Kurtu): Vodi toga roba u tamnicu gdje cvile najgori zločinci, tvrdi hljebac neka bude jelo njegovo, a smrdeća voda budi pitje njegovo. (Prama Juranu): Dva sata puštam ti za promišljanje, ostaneš ti tada jošte kod tvoje volje, znaj da te onda smrt čeka najgroznija. (Otide hitro, Mehmet za njim.)

JURAN

Sažalenja vrijedni čovječe! spusti cijelu bjesnoću tvoju na me, ipak neće zato nikakova tužba - jošte manje besćesna molba iz mojih usta izići. - Koji podobno meni toliko puta smrti u oči gledaše, onomu se predstavlja ona u slici vjernoga prijatelja, koji nam k svrsi sviju nevolja pruži darežljivu ruku i u bolja nas zove pribivališta. (Kurtu): Ja sam pripravan. (Bude po Kurtu i straži odveden.)

Prizor peti

Tabor turski, rano ujutro.

U dubljini kazališta vide se mnogobrojni šatori. - U sredini turski barjaci svakojake boje s polumjesecom urešeni. Nadesno sede sakupljeni Turci s prekršćenima nogama kod sijevajuće vatre, ter iz dugačkih lula pušći piju kavu. - Nalijevo kup Bošnjaka i Srbalja, od kojih njekoji na zemlji u krugu sede i oružje svoje čiste a njekoji stojeći sa zemljenim čašami kucaju i piju. - Njekoji pako kolo igraju u kojem je vođa Bošnjaka kolovođa. - Pred ovimi leže na truhu poduprtima laktima dva Srbalja, jedan od ovih svira u sviralu a drugi u gajde. Po dokončanom kolu sakupe se svi i svaki uzme u ruku jednu čašu.

VOĐA BOŠNJAKA

Pijmo, bratjo! radujmo se
Dok nas noge jošte nose,
Dok nam srce hrabro tuče,
Ko nas u boj strašni vuče,
U boj proti Horvatima
Našim ljutim dušmanima.

ZBOR

Pijmo, bratjo! radujmo se
Dok nas noge jošte nose.

VOĐA BOŠNJAKA

Gdje se naša ćorda svijeti
Tamo leži dušman kleti;
Onom ura jest izbila
Na kog srne naša sila:
Tim se Horvat svak' pripravi
Sada život da ostavi!

ZBOR

Pijmo, bratjo! radujmo se
Dok nas noge jošte nose!

SRPSKI STARAC

koji do sada mirno na zemlji sjedaše i slušaše, ustane gore, stavi se u sredinu sakupljenih, pak počme

Ej! - junaci bratjo mila!
Zla vam radost danas bila,
Naših djeda jer sinovi
Dušmani su, znajte, ovi;
Svi mi skup smo djeca jedne
Majke tužne, majke bijedne;
Jedna krvca nam i njima,
Slavno ime Ilir svima.

NEKOJI IZ ZBORA

Jedna krvca nam i njima
Slavno ime Ilir svima.

STARAC

Jedna biše nama glava
I od njegda jedna slava,
Jedna zgodna i bojište,
Jedna srjeća i ognjište.
Nu ta zlatna minu doba,
Rod i ljubav skrši zloba;
Brata bratac rukom rani,
Koju dobi da ga brani.

NEKOJI IZ ZBORA

Brata bratac rukom rani,
Koju dobi da ga brani.

VOĐA BOŠNJAKA

Što će nama staro vrijeme,
Sad nosimo tursko breme,
Turčinu smo sad podani
I š njim u boj simo zvani,
Š njime dakle mi umrimo,
Dužnost našu ispunimo:
Zato hajde na Horvate
Naše ćorde nek ih mlate!

NEKOJI IZ ZBORA

Hajde, hajde na Horvate,
Naše ćorde nek ih mlate!

Svi se razidu osim starca, ovaj gleda za njima i reče tadar drhtajućim glasom:

Da l' će tako sved ostati? -
Dokle će se bratja klati!?

Otide lagano za drugima.

Prizor šesti

Za kratkim postojanjem dođe Sofija u muškoj armenskoj odori promotrivo okolo gledač iz dubljine kazališta.

SOFIJA

sama

Mila nam zora zori i tama se jur sa zemljom oprašta! - Kamo ću se obratiti? gdje ću njegovo obitalište najti? - Kakovo užasno pozorište predstavlja tabor ovaj mojima očima! - Svuda se vide prizori opustošenja i divjačenja. - Ovde smrtni jauk kršćana, tamo žvenk užasnih sindira prekidan od bijesnoga vapaja stražana turskih i od nepovoljnih glasova urlikajuće množine. - O Jurane, Jurane! ti niti ne slutiš kako blizu tebe tvoja stoji Sofija; zadrhtao bi, da znadeš kakove ju opkoljavaju bijede i opasnosti - nu ipak su joj sve ove pogibeli mile i prijatne, jerbo je za te podnaša. -

Prizor sedmi

Prva i Kurt-aga

KURT

Slava i dika Muhamedu! da je već jedanput do istine došlo. - Za bitvu je podijeljena zapovijed i na prvi znak k ovoj - k vragu u pakao svi kaurski robovi.

SOFIJA

krikne nehotice

Bože! što moram čuti!

KURT

Tko govori ovde? (obazri se) što bješe? inostranac u neobičnoj odori. - Hej, tko si ti?

SOFIJA

u sebi naproti koracajući

Saberi se, Sofijo, jur je davna u vijeću Višnjega sudbina tvoja opredijeljena.

KURT

Govori! što tražiš ovdje u taboru našem?

SOFIJA

Što me ovamo tjera - ne mogu niti ne smijem tebi kazati?

KURT

Inostrancem te izdaje odora tvoja.

SOFIJA

Ti se ne varaš. Ja sam trgovac, idem iz Beča, slučaj me dovede na mom putu kroz Zagreb u službu bana. - A sada - -

KURT

A sada si došao na uhode ovamo. - Nisam li pogodio?

SOFIJA

Ne tako. - Ja sam pobjegao iz Zagreba, da baši važne donesem vijesti.

KURT

Tako! to daje stvari novi obraz. - Kada si ostavio Zagreb?

SOFIJA

Jučer! veliki jauk carstvuje tamo za jednim hrabrim junakom, koji je u vaše ropstvo pao.

KURT

A! ti misliš banova sina. - Š njim se je dosad svašta slučilo.

SOFIJA

Ja drhćem! (Glasno): Znadeš li ti za udes njegov?

KURT

Kako ne bi znao, on će naskoro slobodan biti.

SOFIJA

krikne veselo

Slobodan - on slobodan?

KURT

Da! kao i svi oni, koji u raj putuju i svoje sindire sa kolcem zamjenjuju. -

SOFIJA

Pravedni Bože. (Tumara, ter krije rukama lice svoje.)

KURT

Što ti je, inostranče?

SOFIJA

Predochi me mahom, tako ti vjere i Muhameda, tvojemu baši.

KURT

Eh valaj! do baše nije tako lako doći kano što ti misliš. - Nu kako bi bilo, da ti meni tajnosti tvoje očituješ?

SOFIJA

Ove može samo baša čuti.

KURT

Ako je tako, ostaj zdravo. -

SOFIJA.

Jošte jednu samo riječ.

KURT

Govori!

SOFIJA

izvuče zlatom napunjenu kesu

Kesa ova zlatom napunjena bit će tvoja, ako me tvomu gospodaru predochiš.

KURT

Momče, ti nisi onaj za koga se izdaješ.

SOFIJA

Ne pitaj tko sam, nego zadovoljan budi, što ti je služba naplaćena, više od mene ne traži.
- Gdje ću naći bašu?

KURT

Hodi za mnom, naskoro će čas dojt, u kojem on za odmor u okružju šatora svoga sprohađat se običava.

SOFIJA

Neće se može biti srditi, ako ga uznemirim?

KURT

Neće zaisto, jerbo je ovo najbolji čas, u koji se š njim divaniti može.

SOFIJA

Zahvaljujem ti za dobrotivost tvoju - ako svrhu moju dohitim, tada ćeš me bolje poznati.

Prizor osmi

Otvoreno mjesto s krasnim položenjem pred šatorom baše.

Kurt i Sofija (koja ga bojazljivo slijedi)

KURT

Evo nas na mjestu. - Ustrpi se čas, ja idem do toga k baši. - Što ćeš mu otkriti toga ne znam, nu ako si pametan, trud ti neće biti zaludu. (Otide u šator.)

SOFIJA

Svemogući Bože! hoće li mi srjeća na toliko poslužiti, da pozornost dušmana obmahnem, ter da istinitu vijest od sudbine supruga moga zadobijem? - Velika opasnost proti životu njegovu, a ja stojim ovdje bez ikakve moći pogibel od njega odvratiti. - Kamo da se obratim? Nigdje nema traga, koji bi me k njemu odveo. - Stalno dakle budi, odvaženje moje, povjerenje Hasana tražit ću zadobiti, ter na nju ću nadu ustanovit moju.

Prizor deveti

Hasan, Kurt i prvi

HASAN

Jesi li ti onaj inostranac, koji sa mnom divaniti želi?

SOFIJA

Jesam i nadam se oprostjenje kod tebe zadobiti poradi smionosti moje.

HASAN

Što tražiš od mene?

SOFIJA

Tvoju milost i dobrotivost.

HASAN

Dobit ćeš ako ju zaslužiš.

SOFIJA

Podijeli mi molim te za nekoliko časova tvoj posluh.

HASAN

Kurtu

Odi jeli se! (Rekne mu tiho): Ostani blizu dok te ne pozovem. Kurt odstupi natrag.

HASAN

Što ćeš mi otkriti?

SOFIJA

Ja idem iz Zagreba, gdje se mnoga za oslobođenje Siska pripravlja.

HASAN

To mi je znano!

SOFIJA

Nu, da je ban naumio svoga sina iz ruku tvojih izbaviti, to ti neće biti poznato.

HASAN

Ha, kako bi to bilo?

SOFIJA

Preduzetje jest ravno tako smiono, kano i svršetak lagan. Ustrjed vojnice tvoje carstvuje nevjera, još nekoliko samo časa, pak je učinjeno što ti se nemoguće vidi, bez da se ti sa svom snagom tvojom suprotivit možeš.

HASAN

Imenuj mi izdajice!

SOFIJA

Toga ne mogu, nu radit ću da namjenu njihovu uništim.

HASAN

Za njega sačuvati znadem ja dobro. (Zove): Kurte! odlazi u ovom trenutju u tamnicu Erdödija, pak mi donesi njegovu glavu.

SOFIJA

drhtajući

Što? ti naumljavaš njega ubiti?

HASAN

Tada ću biti lišen svake brige i jada. (Kurtu): Idi samo, ispuni zapovijed moju.

KURT

Podvojačit ću korake moje.

SOFIJA

O! ako i u kakovoga ti vjeruješ Boga! ostani! - On ne smije umri.

HASAN

On mora! - moja zapovijed je sveta.

SOFIJA

O, udijeli mi tu milost, - ako si već nakanio umorit njega, ubij tada i mene.

HASAN

Tko si ti, da se za sudbinu moga roba tako briniš?

SOFIJA

Njegova nesretna i ostavljena supruga! - Ti se diviš, presudit ne možeš, kako žena prirodenu spola svoga slabost zaboravivši tolikim opasnostjam sebe izvrći može, da svoga supruga jošte jedanput vidi, ter da mu utjehu, obodrenje i krijepost donese.

HASAN

Ti si dakle Sofija supruga Juranova!

SOFIJA

Jesam, ter priporučam moju i supruga moga sudbinu u ruke tvoje.

HASAN

U ruke neprijatelja svoga! što očekivaš od mene?

SOFIJA

Što velikodušje i čovjekoljubje iziskuje.

HASAN

Zato može biti, što si me prevariti htjela?

SOFIJA

U mojem je položaju svako lukavstvo oproštenja vrijedno. - Nisam ja ovamo došla da snagu tvoju izvijedam, već sam došla jedino zato, da suprugu momu pomoć donesem, kojega neizmjerljivo ljubim i koji se pred Bogom i ljudima mojim oziva.

HASAN

Ja te žalim, nu sud moj ostane nepromjenjiv, on mora umrijeti.

KURT

Ja ću odmah -

SOFIJA

stane pred Kurta

Natrag, bezdušni čovče! baša! ti vidiš oćutenje, vidiš tugu i ćemer srca moga; - ne upotrijebi na zlo vlasti tvoje, ona imade granice i svrhu kano i sve ovoga taštoga svijeta. Sva-ko nepravedno djelo naći će osvetitelja svoga, a što je divljije i okrutnije, što nepravednije, nego ubojstvo nevinoga sužnja? - Znano je meni, da u tvojih oćiju ųitje ćovjeka - kršćanina - vrijednosti ne imade. Nepoznata je tebi sila ljubavi - nepoznato ono ćuvstvo, koje srce k srcu vuće. - Nu opet vlastita korist tvoja zahtijeva ovdje sustegnutja i milosrdja. - Juran je u tvojih rukah dragocjeni zalog, koji je nezgodu od hiljadu podloųnika tvojih odvratiti kadar; - ćuvaj dakle dobro blago ovo, jerbo će naskorom doći vrijeme, kada ćeš ga trjebovati moći.

HASAN

Da, vrijeme će ovo doći, nu smrt i uništenje donijeti onim, koje ti sada u duhu kao pobjeditelje vidiš. - Dosta duboko sam se ja ponizio, banu i sinu njegovu prijatno sam pruųio ruku, nu namjesto nagrade porugu i prkos osjetio!

SOFIJA

Ako te dakle ništa ganuti ne moųe ispuni mi jedinu samo molbu moju.

HASAN

Govori.

SOFIJA

Daj da moga supruga jošte jedanput vidim, njemu na prsa padnem i š njime se zauvijek oprostim.

HASAN

Ovu ti molbu moram uskratiti.

SOFIJA

Jedinu mi dakle još utjehu i nadu otimlješ, posljednja molba umirajućih jest drugačije istim okrutnikom sveta stvar, za takovu moraš držati mene, jer, tako mi Boga! smrti Jurana doživiti neću.

HASAN

Naći ću ja sredstva i proti tomu.

SOFIJA

Tvoja grožnja mene ništa ne straši, jerbo onomu, koji je umrijeti pripravan, nikakva sila čovječanska suprotivit se ne može.

HASAN

Kurte! ovu ženu da mi zatvoriš.

SOFIJA

Lijepo zaisto! - O lude bezumnosti moje, koja u veledušnost tursku ikada vjerovala, i od zulumčara čovječnost očekivala. - Evo ti ruku mojih, obrjemeni je sa sindiri, pak me vodi u slavju na razveseljenje i poruganje tužnih robova tvojih unaokolo po taboru, - kakovu će ti korist i slavu pobjeda nad slabom i nemoćnom ženom donijeti? Nikakove druge, nego tu, da se želja moja kroz tugu i čemer tim brže ispuni.

HASAN

Da sam onaj okrutnik za koga me držiš, tad bi ti jur davno mojom ćordom glavu rasčepio bio. - Nu veledušno ću se osvetiti nad tobom, ter ću ti i to dozvoliti, da se sa suprugom oprostiš.

SOFIJA

Ha, kakova promjena!

HASAN

Ovu možeš tvojoj stalnosti i kreposti zahvaliti - u tvojoj stoji sada vlasti spasenje supruga tvoga. Idi u tamnicu njegovu, pak ga traži dovesti na to, da zahtijevanja moja ispuni. - On te ljubi i molbu će tvoju rado ispuniti. - Podloži li se on volji mojoj, tada ćete obodvojjica slobodni biti, ostane li kod prvih misli svojih, tada će i kod velikoga proroka osveta moja primljena biti. Kurte! odvedi ju k suprugu dole u tamnicu. (Otide.)

KURT

Hodite za mnom, lijepa gospoje!

SOFIJA

sama u sebi

Bistri zrak nade osvjetljuje tamnu noć namjene moje. - Ha, Jurane, ja ću te ipak viditi, još-te jedanput će srce moje na tvojih prsiah kucati, pak zatim ćeš ti ići na put novih slavnih djela, a ja na stazu k mojemu grobu. (Otide. Kurt za njom.)

Prizor deseti

Dvorana u Zagrebu.

Kleković i Ivan

KLEKOVIĆ

Ustrpi se, Ivo, ako budeš dobar, dobit ćeš strjelicu, pa ćeš onda moći svaki dan u nišan strijeljati.

IVAN

Ah, zadrži si strjelicu tvoju, pa mi radje daj moga dragoga oca i moju milu majku natrag.

KLEKOVIĆ

Ivane, to je lijepo od tebe, što ti tako oca i majku tvoju ljubiš, zato će te obilno Bog nagraditi u tvom žitju.

IVAN

Kaži mi, Klekoviću! hoćedu li se roditelji moji opet ikada vratiti?

KLEKOVIĆ

Zaisto da hoćeju. Bog dopušća čestokrat dobre ljude padati, nu nikada sasvim propasti. Idi sada, Ivane, k babi tvojoj, ona je jur pitala za te.

IVAN

Ah, pusti me, molim te, ovdje; ona plače uvijek, pa onda moram i ja plakati.

KLEKOVIĆ

Zato si ti jedina utjeha njezina. - Idi, Ivo! pa kad natrag dođeš, vodit ću te u oružnicu, gdje ću ti svaki komad potanko razložiti.

IVAN

Dobro, ja idem, nu da riječ tvoju držiš, drugačije nisi dobar junak, i svigdi, gdje god te vidio budem, ozivat ću te varalicom. (Otide.)

KLEKOVIĆ

Živa slika oca svoga! daj Bože, da krijeposti njegove nasljeđujući nikad u spodobnu nezdogu ne pane.

Prizor jedanaesti

Toma i prvi

TOMA

Kako daleko oko stiže, svi su predjeli od turskih opsjeđeni četa, vrijeme je da se već k borbi spravljamo, ako hoćemo da nas još i ovdje dušmanin ne posjeti. -

KLEKOVIĆ

Da bi nam samo pomoćne čete skoro došle, jerbo smo brez ovih vjendar jošte preslabi, da važnijega što preduzmemo.

TOMA

Još ću danas počekati, pak ako ne dobijem nikakve bolje vijesti, idem sam u Karlovac, da potrebne zapovijedi podijelim.

KLEKOVIĆ

Niste l', gospodine, štogod o vašem sinu čuli?

TOMA

On je za me izgubljen, nu da sam i Sofiju izgubiti morao, peče me tim bolje, što znadem, da veledušna odvažnost njezina ništa koristiti neće.

KLEKOVIĆ

Nečuveno je zaisto predprijetje ovo, sama bez ikakova druga bacit se u sredinu dušman-skih četa, gdje ju ništa drugo nego smrt ili ropstvo čeka.

TOMA

Osamljen stojim ja sada kano trulosti podvrženo stablo bez ikakova cvijeta i lista, nasko-rom će i deblo pasti, ter š njim posljednji takojer trag krijeposnoga bitja njegovoga. (Zvuk trublje.)

Prizor dvanaesti

Marnavić , prvi i zatim Turjač ki

MARNAVIĆ

Poglavar od Karlovca želi vam svoj naklon učiniti.

TOMA

Moj ljubezni Turjački! idite brže po njega.

MARNAVIĆ

On je za mnom - evo ga, ide. (Otide. Turjački stupi unutra.)

TOMA

pohiti mu naproti

Zdrav mi budi, ljubezni prijane!

TURJAČKI

Hvala Bogu da sam srjetno dospio ovamo, mal' da nisam u zasjedu pao i žrtva Turaka postao.

TOMA

Bez otezanja ćemo sada napred, - koliko vodiš momaka sa sobom?

TURJAČKI

Ne više od tri hiljade, nu samih srčanih i izabranih junaka, koje sam u hitnji i krajnjoj nuđi po Istriji, Kranjskoj i Štajeru sakupiti mogao. - Dva sata odovuda dao sam jim od-mora dok jim dalje zapovijedi ne dadem.

TOMA

Nećedu zaisto dugo čekati mene. - Sve što ovdje oružje nositi može, nu bez hrabrih zag-rebskih građana mojih, uzet ću sobom. Može biti ćemo na toliko srjetni biti, da Sisak iz-bavimo, i tako sve malo-pomalo našu milu domovinu od turske kopiladi očistimo.

TURJAČKI

Koliko će brojiti sjedinjena vojska naša?

TOMA

Blizu pet hiljada momaka.

TURJAČKI

Ne manje od pedeset hiljada broji naš dušmanin; bolje bi vjendar bilo, da jošte malo na pomoć Nijemaca počekamo, i tim većom silom na dušmana udarimo. -

TOMA

padne mu u riječ

A Sisak međutim izgubimo? - Ne, brate! sjeti se poslovice tvoga grba: - Usrdje i hrabrost neka bude pobjeda jame.

TURJAČKI

Nu rasuđenje i previdnost su potrebna sredstva k tomu! - Daleko vjendar neka bude od mene misao, srčenost tvoju umaljavati, ja ću te slijedit kamo god povedeš.

TOMA

Za umnožiti vojsku našu sakupit ću sve seljane iz okolo ležećih mjesta, i tako se uzdam u Boga, da ćemo s ovimi akoprem je četa mala, nu puna usrdja i vatrene ljubavi za slobodu i dom, da ćemo, rekoh, nad gomilami dušmana pobjedu održati.

Prizor trinaesti

Prvi i Drašković (stupi silno unutra)

DRAŠKOVIĆ

prama Tomi

Oprostite, gospodine, sili mojoj, stvar se tiče sina vašega, druga moga, on je u velikoj pogibeli.

TOMA

Što želite vi?

DRAŠKOVIĆ

Gorkim udesom sina vašega ganut ter od vatrene požude ganjen, da moje i njegovo poštenje operem, ne mogoh tako dugo mirovati, dok mjesto sužanjstva njegova saznao nisam. - Bosanski jedan rob, kojemu sam pred nekoliko godina slobodu i život poklonio, obeća iz harnosti prama meni, da će me kroz nepoznatu stazu k tamnici Jurana voditi, nu pod tom pogodbom, da ga ne izdadem; pedeset samo momaka dajte mi, pa onda je vaš sin oslobođen.

TOMA

O ne hranite prazne nade, koja vas k užasnoj pogibeli vodi. Što će 50 momaka proti neizbrojenim Hasanovim četam?

DRAŠKOVIĆ

Bezumnost bi bila u otvorenom polju na neprijatelja udarati, nu ako je Juran živ, lukavstvo moje mora njega izbaviti.

TOMA

U vatrenih mišljenjih vaših vidi se vam sve moguće.

DRAŠKOVIĆ

O, ne gubite vremena, nego ispunite molbu moju. - Promislite da je sin vaš za koga molim, - još malo trenutja, pa ga više ne imate.

TURJAČKI

Tomi

Prijatelju! ako moja što valja molba. -

TOMA

I ti? - dobro dakle - idite, Draškoviću, uzmite namjesto 50 stotinu najizbranijih momaka s vami, nu čuvajte vaš i vaše bratje život.

DRAŠKOVIĆ

Hvala vam, gospodine! naskoro ćete sina vašega obuzeti. - Hajde sada k Juranu van - neka znade, da Drašković drugi junak biti znade. - Krvjom ću polijeti onu stazu, koja me k njemu vodi, ter ću mu od turskih tjelesa, ako ga ne nađem, grob sagraditi, kakovoga još nijedan kralj imao nije. (Otide.)

TOMA

Bog te čuvaj, blagorodni mužu! - Dok mi ovakovih među nami brojimo junaka, ne imamo se ništa strašiti. - Sada, bratjo, ajdemo, - tijelo naše neka opočine da zatim smjelije i jačje krvnu borbu podnijeti može. - Žetva će biti neizmijerna, koja snažnih i moćnih trjebuje žeteljaca. - Iz mora dušmanske krvi izići će lirom jasno sunce slobode, - a Juranov duh neka nam ovo u slici danice predvađa.

TURJAČKI

Da, brate! duh tvoga sina neka oživljava i naše duše, - a duh i um tvoj vodit će nas k stanovitoj pobjedi, - pa ako nam srjeća i ne priskoči, radosno ću tada na tvojoj pasti strani. -

TOMA

Ali ne prije dok ja ne padnem. - O zaisto, ako me srjeća, radost i sve ostavi, ostat ćeš mi ti jošter, pa ovaj (izvuče mač) drug najvjerniji! Ovo je on isti, kojim sam ja - poslim nego ga iz veličanstvene ruke Dragutina Petoga primih - u društvu Ivana Lenkovića i Jurana Zrinjskoga Turke kod Kostajnice u Unu naganjao i nevjernoga Katzianera na komade rascijepao! - On neka i sada bude čuvar i pratioc moj, - on će mi uvijek bit u pomoći za kralja, dom i slobodu!

(Zavjesa padne.)

ČIN TRETJI

Tamnica. Na desnoj strani kameniti stol, na kojem malo svjetilce gori, polag ovoga drvena stolica.

Prizor prvi

JURAN

sam

Ovdje je dakle svrha djelovanja moga; - među tamnim zidinami čeka me počasna smrt, - hiljadu puta okrutnija nego najokrutnijega prestupnika na besčesnom mjestu pogubljenja! - A ovaj nemir u nutrenosti mojoj, kojega misli na roditelje - suprugu - i sina uzrokuje! Ha, užasnih gorkih i čemernih čuvstva! - kako ćedu brižljiva i skrbna biti mila bitja ova za sudbinu moju, tražit ćedu da me izbave, nu nećedu moći. - - Siromašni i tužni čovječje! koji se u opitju srjeće tvoje na najvišji stupanj blaženstva uzdignuta misliš, kako se često okrutnim načinom osvećuje gizdavo i bezumno umišljenje tvoje! - Koliko puta sam ja seljana žalio, što si znojem i velikim trudom ruku svojih kruh pribavljati mora! - O kako bi rado sada mijenjao udes moj s udesom njegovim. - Na strani vjerne supruge, u okružju mile dječice uživa on blaženstvo, kojega se ja zauvijek odreći moram! - - (Čuje se zvuk ključeva.) Ha, tko dolazi u ovo doba? Mehmet je zaisto, koji bi posljednju odluku moju i na besčesna predloženja Hasanova jur odgovor čuti želio, ovaj bi si korak slobodno mogao zaštediti, - jer ove zidine nisu kadre moje misli promijeniti, - nu neka dođe, niti jednom ga neću udostojiti riječjom. (Sjedne s pleći proti vratma i nasloni se glavom na ruku.)

Prizor drugi

Prvi, Sofija, Kurt i dva Turčina

KURT

otvori tamnicu, pak ostane sa Sofijom pred vrati

Sad smo na mjestu, čini na kratko posao tvoj, jerbo nit ja, nit baša nemamo vremena čekati dugo, a za me je bez toga jauk zaljubljenih nepovoljan zvuk, koji uši moje uvrijeđuje.

SOFIJA

Koliko je moguće sve ću dogotovit na kratkom, samo mi dozvoli, da sa suprugom nekoliko trenutja sama ostanem.

KURT

To je proti zapovijedi bašinoj.

SOFIJA

Vratimo se dakle odmah natrag, jerbo u nazočnosti tvojoj ne dokučim ja nikada svrhe moje.

KURT

Kušaj samo.

SOFIJA

Svako bi kušanje bilo pedepse vrijedno, a ozleđene rane neću ponavljati, inače ne bi je nikada izliječiti mogla.

KURT

Nu zapovijed?

SOFIJA

Ako je tebi na zapovijedi više ležeće nego na izvršetku poslanja moga, tada ostani vjeran zapovijedi tvojoj, - nu ja bi mislila da te obilnija plata čeka ako se požude bašine ispune.

KURT

ogleda se po tamnici

Zidovi su debeli, prozor je na visokom i dobro okovan, k tomu nije pomrčina da odovu-
da pobjegne, sklonit ću se dakle na molbu žene.

SOFIJA

Na što si se odlučio?

KURT

Ja ću te ostaviti ovdje, ter sa stražom čekati pred vrati, nu ako ti posao dugo trajao bude,
tad ćeš dozvoliti, da ipak po te dođem; - budi indi pametna, ti znadeš za koga radiš.
(Otide.)

SOFIJA

Prvi korak je učinjen. - Ah, sada se počimlje najužasniji čas moga žitja. (Stupi bliže k Jura-
nu.) Ovdje sjedi on, i čini se kao da spava - okrutno bi ga bilo buditi, nu sasvim potrjeb-
no.

JURAN

Dugo oteže, možebit sluti odgovor moj.

SOFIJA

stupi još bliže

O Juranel!

JURAN

Tko zove ime moje?

SOFIJA

Tvoja Sofija!

JURAN

Bože, otkuda ovaj glas?

SOFIJA

On probija srce tvoje, jer je glas ljubavi.

JURAN

poskoči

Je l' moguće! (Pogledi na nju.) Ne, zaisto to bijaše lukava prevara, - ova odora -

SOFIJA

Krije tijelo supruge tvoje!

JURAN

spoznavši ju

Za volju Božju, Sofija!

SOFIJA

O ljubezni i mili Jurane! (Objatje.)

JURAN

Sada, Hasan! daj da umrem - najveću sam slast žitja moga užio. - Ženo! Sofijo! što si namila?

SOFIJA

Što nije ljubav i bezufanje naumiti kadro! - začuvši urobljenje tvoje obukla sam se u odoru ovu, pa sam iz Zagreba pobjegnula ovamo.

JURAN

Ti sama?

SOFIJA

Pratioca nisam uzeti mogla bez da mu namjene moje ne otkrijem.

JURAN

Kako su ljubezni roditelji, što radi moj mili sinak?

SOFIJA

Tvoj sin oplakiva oca, a mati hoće da zdvoji.

JURAN

A otac? -

SOFIJA

On je jedan blagorodni muž, koji domovinu svoju bolje cijeni, nego sopstvenoga sina, - ti me razumiješ, Jurane?

JURAN

Sasvime. - Toma ne bi moj otac bio, ako bi drugačije mislio i činio. - Nu još ne znam, kad tebe gledim, je li bdijem ili sanjam.

SOFIJA

U ugodnu zbiljnost pretvorit će se san tvoj, - ako se samo želja moja ispuni za tebe osloboditi.

JURAN

Ljubezna Sofijo! kaniš li ti mene s nemogućnostju utješiti?

SOFIJA

Da se samo s tobom oprostim, nisam zato došla ovamo. - Pribitje moje imade blagorodniju svrhu.

JURAN

Smijem li ju znati?

SOFIJA

Tvoje izbavljenje. - Nu prvlje vjendar nego ti namjenu moju otkrijem, moraš mi obećati, da ćeš sve ispuniti, što od tebe zahtijevala budem.

JURAN

Ti si druga polovina od mene, moje se česti tiče i tvoja, nećeš indi zahtijevat ništa, što bi mi ovu oskvrnuti moglo.

SOFIJA

Daleko su moje misli od toga. - Čuj dakle -

KURT

stupi unutra

Sad je dosta, duže ne mogu čekati.

SOFIJA

sama u sebi

U sredini najvažnijega dogovora prekine mi ovo tursko kopile, moram ga prevariti, drugačije je sve izgubljeno. (Približi se Kurtu glasno): Hoćeš li ti s netrpeljivostju tvojom trudno započeto djelo razoriti? -

KURT

Svrši naskoro, mene zovu poslovi i dužnost.

SOFIJA

okrene se hitro k Juranu, pa mu tiho rekne

Jurane! ako ti je tvoj i moj život mio, ispuni sve, što ću sada trjebovati; moram tražiti, da Turčina prevarimo.

JURAN

Ja mrzim na svaku prevaru.

SOFIJA

Samo na onu ne, koja vlastito uzdržanje naše zahtijeva. - (Glasno): Ljubezni supruže! hoćeš li se ti dugo molbam mojim suprotiviti?

JURAN

Ti zahtijevaš mnogo. -

SOFIJA

Ne više, nego što ispuniti možeš. - Hasan će s malo riječi tvojom rukom na oca pisanih zadovoljan biti, pa će ti zato život i slobodu darovati. (Tiho): Da te na to nagovorim, poslao me je sam Hasan ovamo.

JURAN

Pak ti hoćeš to?

SOFIJA

tiho

Izbaviti tebe, ne pako k bezdušnim nagovarati činom. (Glasno): Možeš li se duže molbi mojoj suprotiviti?

JURAN

Nikada neće moj otac -

SOFIJA

Radosno će on život sina svoga za ovu cijenu otkupiti.

JURAN

Ako ja i molbu tvoju ispunim, tko mi je jamac, da će Hasan riječ svoju držati.

KURT

za se

Gledaj ti junaka, kako je on mekan postao - život imade vrlo ugodan i sladak tijek!

SOFIJA

Hasan je blagorodan neprijatelj, on će držati uvijek danu riječ svoju. (Tiho): Tako ti ljubavi naše - kaži da ćeš ispuniti.

JURAN

Dobro indi, podvrći ću se Hasanovoj volji, nu ne poradi moga, nego poradi tvoga izbavljenja.

SOFIJA

veselo

Kurte! Kurte! jesi l' čuo odluku njegovu? Idi, pohiti Hasanu, pa mu odnesi radosnu vijest ovu, ja ću odmah za tobom dojt. -

KURT

To možeš učinit. - Nu Juran mora tako dugo ostati ovdje, dok daljnu zapovijed od baše ne dobijem.

SOFIJA

Sve će biti kako želiš, samo nekoliko još trenutja ostat ću kod moga supruga.

KURT

zove

Hej, momci! (Straža dođe.) Vi ostanite kod vrata. - Ovoga (na Sofiju kažuć) pustite slobodno napolje, a ovoga pako (kažuć na Jurana) imate dobro smatrati, i pod nikakov način ne pustit ga iz tamnice. (Straža otide.) Ja idem sada k baši, da mu dogođena izvijestim. (Otiđe.)

SOFIJA

slijedi ga do vrata, sluša, pa se vrati zatim veselo natrag

Jurane ti si izbavljen!

JURAN

Sve što sam vidio i čuo, to mi je zagonetka.

SOFIJA

Koju ću ti ja taki razriješiti. (Svuče gornju haljinu pod kojom je sasvim kao i Juran odjevena.) Sad se hitro obuci.

JURAN

Što namjeravaš ti?

SOFIJA

Spasiti tebe! - U ovoj ćeš odori (pruži mu odoru) izići iz tamnice, nitko te poznati neće, pa si u jednom satu kod tvojih.

JURAN

A ti?

SOFIJA

Ja - ostanem ovdje.

JURAN

Sofijo! držiš li ti mene za tako bezobrazna, da ja život moj tvojim otkupim? -

SOFIJA

Što bi se ja strašila? - ja sam žena, a moj spol štedi i poštuje isti neprijatelj.

JURAN

Čovječan neprijatelj zaisto; ali ne krvoločni Hasan, koji bi svojoj bijesnosti tebe žrtvovao.

SOFIJA

Ako se i to sluči, što zato - kakva je razlika među životom tvojim i mojim. - Ti svimi vlastitostmi junačkoga muža urešen, biti ćeš domu i rodu tvomu još jako važna potpora, a ja pako slabomoćna žena mogu mu samo onda pruditi, ako tebe izbavim. -

JURAN

Divit se moram nad velikodušnostju tvojom, nu upotrijebiti je ne mogu nikada.

SOFIJA

Jurane! malo još vremena imademo, upotrijebi ga, jerbo vrhu glave naše visi ćorda osвете. - Gledaj, sveto ti se zaklinjem, da tamnice ove niti onda ostaviti neću, ako ti baš i molbe moje ne ispuniš.

JURAN

Sofijo! ja sam urobljen, bijeg bi poštenje moje uvrijedio.

SOFIJA

Ha, budi indi žrtva zloupotrijebljenoga častoljubja, - smatra li tebe tvoj dušman onomu podobna, kojega je promjena nestalne sreće sužnjem učinila? - Misli na sijedu kosu oca tvoga, na gorke roneće suze tvoje majke, i na ostavljenoga sina tvoga, koji zaludu male svoje ruke za tobom pruža, ter ime oca zove; ti si svim tvojim život i uzdržanje dužan.

JURAN

Ženo! što ćeš još učiniti iz mene?

SOFIJA

Kakov me užas obuzimlje, čini mi se kao da glase naših zulumčara čujem, oni idu da nas odvuku na smrt - Jurane! Jurane! izbavi sebe i mene.

JURAN

Ja niti smijem niti mogu.

SOFIJA

Ti ne možeš? ne smiješ? O, kakov ništetni duh izgovori riječi ove iz tebe! - Zato sam indi nježnost spola moga zaboravila? - Zato sam svim pogibelim prkosila da moje čedo sirotom učinim? Ovdje je slaboga promišljanja kraj - i ja se praštam s tobom zauvijek. - (Ona obuče haljinu prvu.)

JURAN

Sofijo! mogu li ja tebe očitaj smrti žrtvovati?

SOFIJA

Manja je pogibel ako ja sama ovdje ostanem, tvoj se otac jur približava k taboru turskom, pohiti k njemu, sakupi vojske tvoje, vrati se tadar natrag, pa me izbavi, - ja ću do toga vremena tražiti, da bjesnoću Hasanovu utješim. - Ti imadeš dobro srce, ti me ljubiš, Jurane! ispuni dakle i molbu moju.

JURAN

Promisli, Sofijo, da sam ja suprug tvoj, ter takov muž koji poštenje ljubi, - kakvim bi ja obrazom pred oca stupiti, kakovo poštovanje od zemljaka mojih tražiti mogao - ako bi lahkomišljeno život moj izbavljajući zajedno moj i tvoj u ruke osvetoljubivih okrutnika položio? - Ne zaisto, mila! ovdje trud i govornost tvoja nije na pravom mjestu, ako me ruka Višnjega ne izbavi, tada ću radje pod mačem dušmanskim pasti, nego da sramotnim bijegom tebe i sebe spasim.

SOFIJA

Dobro dakle, kada te nit suze moje, niti spomen na roditelje i dijete tvoje ganuti ne mogu - ostani zbogom - naskoro ili nikada više nećeš me viditi. -

JURAN

Ti se rastaješ od mene?

SOFIJA

Ja moram poradi sopstvene koristi tvoje. (Otide naglo.)

JURAN

Sofijo! ženo! što si naumila učiniti? - Ode - ostavi me. - O, kakovim čemernim ćućenjem svojega supruga ostavlja, toga ona ne može znati! - O sudbino, gorka sudbino, kako po divji mučiš ti život uboga čovjeka, i za jednu kaplju radosti natačeš mu pune čaše otrova. - Svemogućí Spasitelju! budi joj ti vođa na pogibelnoj stazi, po kojoj ona sada hodi, ruka tvoja neka joj bude štit, ne daj da žrtvom okrutnika postane. - O! milostivi oče, ufam se da ćeš molitvu moju ispuniti. (Čuju se koraci.) Ha, krvnici moji - tuci samo mirno, srce moje tužno, naskoro će tvoje kucanje prestati. (Sjedne k stolu.)

Prizor tretji

Prvi, Kurt i straža

KURT

Veseo mi budi, Jurane! baša svoju riječ ispunjava, i jur mi dade zapovijed, da te odmah k njemu dovedem.

JURAN

Ja sam pripravan, ako ćeš me baš i na smrt voditi.

KURT

Slijedi me dakle, nu nemoj se ništa strašiti; baša je uprav tako pravedan kao i blagorodan, ter drži sveto danu riječ svoju. (Pred vrati se čuje žvenk oružja.) Ha, što je to?

Prizor četvrti

Prvi i Drašković

DRAŠKOVIĆ

jošte izvana

Ovdje ću ga dakle naći. - Nastran, ružni robovi! - (Sa nekoliko oboružanih vojaka pohiti s golom sabljom unutra, turska mu se straža proti stavi, nu bude vjendar od vojnika njegovih pobijedena i pobijena. - Međutim napadne Kurt sa sabljom svojom Draškovića, ali u isto trenutje bude i on uhvaćen, ter na zemlju bačen).

JURAN

poslije nego mu se verige otkopčaju, padne mučec na prsi Draškovića. - Za kratkim mučanjem:

Je l' moguće, prijatelju? meni je sloboda povraćena; ah, ne imam dosta riječi, za da bi zahvalnost moju izraziti mogao!

DRAŠKOVIĆ

Projdi se toga, Jurane! mi ne smijemo nimalo vremena gubiti, inače bi čekanje i otezanje svim nam smrt i propast donesti moglo.

JURAN

Pravo imadeš. - Nu nisi li srio Sofiju?

DRAŠKOVIĆ

Sofiju?

JURAN

Ti se diviš? - O, još ne znaš svega - mač mi dajte, samo mi mač dajte ovamo! (On prime mač od jednoga vojnika.) Ajdemo sada, ajdemo van, ako bi nas put baš i u pakao zaveo. (Svi otidu za njim.)

Prizor peti

Poljana.

TOMA

sam

Jur se približuje doba odluke, meni sveto doba! - Po cijelom se okružju ništa drugo ne kaže, nego sami trazi razora i tuge. - Smrtnim slikam podobni bjegunci opkoljavaju ležaj moj, ter mole glasno za milosrdje i izbavljenje urobljene oli opsjeđene bratje. - Oj, tužna žalosna domovino! na što si došla. - Nu, što tužim? želje, tuge - nisu mači - mač jedini dokuči slobodu!

Prizor šesti

Turjački, Kleković i prvi

TURJAČKI

Toma! ti ovde sasvim osamljen?

TOMA

Malo još ovo časova mira hotio sam upotrijebiti, za da bi tečaj života moga raspitao - brzo će doći ono vrijeme, kad mi toga učiniti ne bude moguće, ter kada sve djelovanje i svu snagu moju općenitoj koristi žrtvovati budem morao. - Nu nastran s otim; kakve vijesti donášaš?

TURJAČKI

Ja sam položenje dušmana potanko raspitao, on sakuplja cijelu svoju snagu kod mosta na Kupi, ter mi se čini kao da nas je naumio od prelaza sasvime ustaviti.

TOMA

Mi ćemo si mačem ono pribaviti što nam on iz dobra otpustiti neće. - Međutim ću potrebne zapovijedi za bitvu odmah razdati. - Jesi li što čuo o Draškoviću i mojem sinu? jako se bojim da obodvojica žrtva dušmana ne postanu; - od Zrinjskoga i Tahija također nemam nikakvih glasova.

TURJAČKI

Ova dvojica su uprav sada dospjeli u tabor i čekaju neustrpljivo zapovijed k borbi. - Da, brate! mi se moramo žuriti, jer kako sam od Klekovića čuo, Sisak je u pogibeli.

TOMA

Klekoviću

Vi ste se jur vratili. Jeste li bili u Sisku.

KLEKOVIĆ

Žalibože da sam biti morao. - Jauka onoga i tuge, koja u ovom gradu carstvuje, ne mogu opisati. - Zidine su razvaljene, domovi razoreni, ter glad i bolest vlada među posadkom i stanovnici - još jedan samo juriš, pak će se barjak turski na zidinah vijati.

TOMA

Pomozi mi, Bože, ovaj bi plijen za Turčina preobitan bio.

KLEKOVIĆ

Ja sam glavaru od tvrde namjenu vašu obznanio, da se za Sisak izbaviti na Turke juriš učiniti mora. Stari Gjurak čuvši spasonosnu vijest ovu odmah sakupi staro i mlado, pak jih pripravi na juriš u onom istom trenutju, kada vi na Turke udarite. - Ne može se izreći s kakvim veseljem i s kolikom radostju bijaše primljena spasonosna ova naredba, kada ju poglavar izusti. Svi jednodušno zakliknuše: "Juriš, juriš na okrutnu kopilad tursku!"

TOMA

Domoljubje ovo naplatiti moram, ter ću svu sakupiti snagu, da ih iz grozeće propasti izvučem, ako je Lenković naredbu moju primio i sa svojima jur prispio, tad ćemo u kratkom znak na bitvu izdati.

TURJAČKI

Moji su junaci pripravnici i ja ću na čelu hrabrih mojih Kranjaca, Štajeraca i Istrijana tamo biti, gdje se pogibel najvećma zagrozi.

TOMA

Tvoja prvanja djela, brate, dokazuju da bojak biti znadeš, ne dvojim dakle da ćeš i sada dužnost tvoju ispuniti. Mi ćemo se dvojica kano bratja rođena složiti, a tako i naši junaci; horvatski Iliri sjedinit i zagrlit će se s bratjom svojom ilirskom Štajerci, Krajnci, Istrijanci i Korušci, za sveto djelo, za vjeru, dom i rod svoj. - U vjekovječna vrjemena neka traje sloga naša, koju ćemo mi danas s krvjom našom ustanoviti. - (Zvuk trublje.) Ha, pozivi na bitvu! - Drhći sada, bijesni okrutniče, osvetitelji jur nisu daleko. (Izvuče mač.) Ilirija i sloboda! -

TURJAČKI

Za kralja i vjeru! (Otidu naglo.)

Prizor sedmi

Šator bašin.

Hasan-baša i Rustan-beg

HASAN

Nepromjenjiva je želja moja. - Danas još mora Sisak moj biti, ako baš s gvozdanimi sindirima na nebo prikovan bio. - Nečuveno je kako ću ja tvrdoglave one kauriske branitelje mlaticiti. - Sve što god na ramenu nosi glave, sve ću ja malo i veliko, staro i mlado, sve ću ja pod sablju okrenuti. - Što se čuje o kaurih?

RUSTAN

Naši uhodnici javljaju, da se je ban s poglavarom od Karlovca sjedinio, ter da se k taboru približava, za da bi Sisak izbaviti mogao.

HASAN

Neka se samo on usudi, - koliko imade on momaka?

RUSTAN

Okolo pet hiljada.

HASAN

Pak s otom šakom ljudi usuđuje se on udariti nas? - No no, - pokazat ću ja njemu, što će reći s Hasanom bojak biti, rascijepat ću ja njima glave. - Idi, navijesti našima, da će onaj, koji mi jednu glavu kaursku donese, deset pijastara dobiti, a onaj, koji banovu glavu odsiječe, - dobit će stotinu carigradskih cekina.

RUSTAN

Tvoj rob ispunjava zapovijed tvoju. (U hodu): Na moju glavu znam da nije tolika cijena stavljena. (Otide.)

HASAN

Kurt se dugo ne vraća, još ja ne vjerujem sasvim vijesti njegovoj, jer dobro poznadem ponositost sužnja kaurina. - Nu neka se sluči što mu drago, ja ću jur svrhu moju dokučiti!

Prizor osmi

Hasan i Sofija

(dotrči unutra ter se baci pred noge Hasana)

HASAN

Ti si, Sofijo! pa tako sasvim sama?

SOFIJA

Da, Hasane! ovdje ležim pred tvojim nogama, da te još jedanput za život supruga moga umolim! -

HASAN

Ma gdje je tvoj suprug? je li on ispunio želju i zapovijed moju?

SOFIJA

O ne pitaj! kako bi on mogao zajedno dom svoj ljubiti i u istom ga trenutju izdati i upropastiti?

HASAN

Ha, on se još suprotivi željam mojim - dobro indi, naći ću ja lijek za njegovu tvrdu glavu omekšati.

Prizor deveti

Prvi i Mehmet (dojde naglo)

MEHMET

Čuj, baša, prokletu vijest koju sam baš sada dobio; poznati kaurin Drašković, usudi se sa još nekoliko svojih pozornost našu prevariti i roba tvoga Erdödija iz tamnice izbaviti ter Kurt-agu skupa sa stražom uloviti.

HASAN

Ha, da bi ga kuga umorila!

SOFIJA

Juran je slobodan - o, kakova blaženost! -

HASAN

Ne drži prerano slavja, ponosita ženo; još stoji u mojoj vlasti tebe i njega potlačiti i uništiti.

Prizor deseti

Prvi i Rustan-beg

RUSTAN

Gospodine, kaurске čete napadnuše tabor naš - bjesnovita se bitva poče, sve je pod oružjem. (Čuje se jeka topova i žvenk mačeva.) Eto, jur bliže dolaze - spahije i janjičari zahtijevaju prijaznost tvoju.

HASAN

Je l' se danas pakao proti meni zakleo! - Konje ovamo! (Rustan otide.) Napasti ću čete dušmanske, ter ću smrt i propast raširiti posvuda. (Mehmetu): Ovu mi ženu pod oštrom stražom u zatilje vojske odvedi! (Mehmet otide.) Umiri se, gizdava viteškinjo! kad se povratim onda ću ti glave supruga tvoga i oca njegova pred noge položiti, ter ću tada stoprv zahvalnost od tebe tražiti.

SOFIJA

Okrutniče, ubiti me možeš, nu na poruganje bezdušnih robova tvojih nećeš me izvrći. - Probodi prsa ova, pak si ugasi žedju pravedom krvju mojom; nu da se živa tebi uspokorim, na to me nijedna čovječja sila dovesti neće. (Larma se čuje sve bliže.)

HASAN

trgne mač

Primi dakle ovdje zasluženu platju tvoju! (Hoće da ju posiječe, ali u ovom trenutju otvori se stražnji zastor šatora - u dubljini se vidi grad Sisak s jednim mostom, koji se pod gomilama ležećih podere. - Borba. - U istom mahu navali Juran i Drašković s nekoliko vojnika unutra.)

Prizor jedanaesti

Juran, Drašković i prvi

JURAN

Stani, okrutniče! sa mnom vojuj ako srca imadeš! (Obodvojica se počmu boriti. Vojnici udare na bašu.) Nastran! ja ću sam ženu i sramotu moju osvetiti. (Juran izbaci Hasanu mač iz ruke ter ga hoće probosti.) Primi sada ti ono, što si meni opredijelio bio!

SOFIJA

stupi naproti

Jurane! štedi život njegov.

JURAN

pusti mač na zemlju

Sofijo! (objatje) ja te pritišćem na prsa moja, daleko neka bude osveta od mene. Hasane! ti si hotio mene skončati a ja ti poklanjam život.

HASAN

Ha, kamo da se krijem pred sopstvenim stidom. (Veseli krik iznutra, zvuk trubalja i bubanja izvana.)

Prizor dvanaesti

Toma, Kleković, Marnavić i prvi

TOMA

još izvan šatora okolo stojećim vojnikom

Koji oružje položi ter se predade, onoga život neka se štedi. (Stupi unutra.) Pobjeda je svršena. - Bog bijaše vidimo s nami!

JURAN I SOFIJA

O, moj oče!

TOMA

Moja djeco! nijednoga od vas nisam izgubio? - najvećja mi je plaća današnjega dana, što vas zajedno žive i zdrave vidim.

JURAN

vodi Hasana k Tomi

Ovdje vam predajem roba moga. Kažite mu sada, jesam li kao vojnik i podložnik ispunio dužnosti.

TOMA

Hasane!

HASAN

Bog Allah je s kauri!

TOMA

Smrt bi me bez svakoga milosrdja i pomilovanja stigla, da sam u ruke upao tvoje. - Nu ja sam Slavjan, ja sam kršćanin, ter mi tako ćut i zakon zabranjuje nad bezoružnim se dušmanom osvetiti. - Ne ja, nego kralj neka sudbinu tvoju izrekne. (Marnaviću): Odvedite ga, Marnaviću, u spravu. (Marnavić i Hasan otide.)

Prizor trinaesti

Prvi i Gjurak

TOMA

pruži Gjuraku ruku

Zdravo, srčeni sijedi junače! vi ste mi jurišem vašim pobjedu za mnogo olakšali, vaše će ime i slava kod naroda ilirskoga uvijek ostati.

GJURAK

Dopustite da pred nogama vašima zahvalim, za spasenje sugrađana mojih od okrutnoga ropstva. - Neprijatelji su hametom potučeni, a oni koji britki mač ubjegoše, najdoše u dubljini Kupe propast svoju. - Spahije, age i janjičari svi su ili mrtvi ili urobljeni, a one koje ova ratna nezgoda ne stignu, okrenuše pleća. (Zvuk trublje.) Što je to?

TOMA

Znak zaisto nove radosne vijesti.

Prizor četrnaesti

Turjački, Katarina, Ivan, Marnavić i prvi

TURJAČKI

svojim Ilirom, koji se izvan šatora u narodnih odorah vide i s drugimi banskimi vojaci pomiješaju

Veselite se, junaci, i radujte se što ste u božanskoj slozi krv prolijevajući dom i rod vaš od sužanjstva oslobodili. - (Stupi s Katarinom, Ivanom i Marnavićem unutra.) Zdravo, hrabra bratjo! evo vam mile vodim goste, koje sam iz boja natrag idući na putu srio.

TOMA

krikne veselo

Katarino! kakva je to za me radost tebe ovdje viditi.

KATARINA

Ljubezni supruže! - nu, gdje - gdje je moj sin?

JURAN

pohiti k njojzi

U objatju vašem.

IVAN

koji kod ulaska odmah k svojemu ocu pohiti i odbježi sada k Sofiji, koja ga k prsima pritisnuvši u čelo poljubi.

KATARINA

Bože, kako sam ja srjetna. - Mili sinko moj!

JURAN

kaže na Sofiju

Eto vam i kćeri vaše, koja za supruga svoga života svoga dati žalila nije. - A ovde (prama Draškoviću) stoji blagorodni muž i drug moj, kojemu život zahvaliti imadem.

KATARINA

Daruj mi više snage, nebesni oče, da tolike radosti podnesem.

TOMA

primi ruku Sofije i Draškovića

Riječju ne mogu naplatiti blagorodno djelo vaše. - Nu čista savjest slava i poštenje od suvrjemenika i potomstva biti će uvijek imenu vašemu.

DRAŠKOVIĆ

O, ne uzvišavajte djela, koje sveta dužnost od nas potrjebovaše. - Malahne su i isčeznute zasluge naše ako se s vašimi usporede. - Vi pobijediste isto sveto ćutenje oca i supruga, da samo izbavitelj roda i doma vašega biti možete. - Gdje je vladatelj na svijetu, koji bi vaša djela nagraditi mogao?

TOMA

Ja sam jur obilno nagrađen - jerbo suprugu, djecu i prijatelje držim u objatju. - Svi smo sjedinjeni na današnji krvni dan, a ovaj blagoslov dolazi nam odzgora. - Dajte dakle da na koljena padnuvši Višnjemu zahvalimo! - (Svi iznutra i izvana šatora kleknu. Toma u sredini, Turjački i Gjurak nadesno, Juran, Drašković, Sofija, Katarina i Ivan nalijevo. Svi otkriju glave.) Stvoritelju svijeta! ti si nas blagoslovom tvojim udostojio, dobitje si nam podijelio, koje će možebiti rodu momu ropske verige za uvijeke razoriti. - Tebi indi neka bude slava, tebi harnost i dika, ter ako sam ikada što dobra učinio, usliši skrušenu i poniznu molitvu sluge tvoga. Uzvisi srjeću i blago roda i ljubezne otačbine moje! -

(Zavjesa padne.)

RJEČNIK

aga (tur.) - niži turski plemić

akoprem - premda

Auersperg-Turjački, Andrija (Andreas) (1557-1593) - zapovjednik Vojne krajine (general Karlovačkoga generalata) od smrti Josefa Jobsta Thurna 1583; znatno pridonio pobjedi kod Siska 1593.

baša (tur.) - poglavar

besčesan - nečastan

beskončen - beskonačan, vječan

bezufanje - beznađe, očaj

bitva - bitka

Bužin - grad u Bosni, u blizini Bihaća

Cetinj-grad - grad u blizini Slunja

česan - častan

čest - čast, slava; sreća

ćorda (tur.) - sablja

ćućenje, ćutenje - osjećaj

ćut - osjećaj

divaniti (tur.) - razgovarati

došastje - dolazak

Dragutin Peti - Karlo V. Habsburg (1500-1558), car Svetog rimskog carstva i, kao Karlo I, kralj Španjolske

drugačije - inače (pored uobičajenog značenja)

Erdödy-Bakač, Toma (1558-1624.) - hrvatski ban 1584-1595, proslavio se u borbama protiv Turaka, osobito pobjedom kod Siska 1593. godine; preoteo Turcima dio Moslavine 1591. godine

fela (mađ.) - vrsta

Fintić, Mate - zagrebački kanonik, zapovjednik Siska, poginuo tijekom bitke

Gjurak, Blaž (?-1602) - zagrebački kanonik od 1577, od 1585. špan (upravitelj) Siska i okolnih posjeda koji su tada bili u vlasništvu Kaptola; nakon pogibije kanonika Fintića uspješno vodio obranu Siska s posadom oko 300 branitelja, dok nije stigla pomoć, a tada je s posadom provalio iz tvrđave i pridonio ukupnoj pobjedi

Gradac - hrvatski naziv za Graz, grad u Austriji

harnost - zahvalnost

Hasan, baša od Bosne - Hasan paša Predojević (?-1593), turski vojskovođa, zauzeo Bihać 1592, poginuo kod Siska

Hrastovica - selo južno od Petrinje, važna protuturska utvrda; Turci su je osvojili 1591, vraćena već 1595.

indi (tur.) - dakle, stoga

janjičar (tur.) - vojnik pješak u staroj Turskoj; janjičari su regrutirani od zarobljene kršćanske djece

jur, jurve - već

Katzianer, Ivan (1491/92- 1539) - vojskovođa u borbama protiv Turaka; vodio obranu habsburških zemalja i ratovao protiv pristaša Ivana Zapolje; zbog izdaje pogubili su ga Zrinski

kaur (tur.) - nevjernik, kršćanin

Keglević - hrvatska velikaška obitelj, podrijetlom iz kninske županije; imali u posjedu Bužim, te posjede u Hrvatskom zagorju i Mađarskoj; istakli se u borba-
ma protiv Turaka

lagum (tur.) - potkop, rov; mina

Lenković, Ivan (?-1601) - general hrvatske Krajine, junak u borbama s Turcima

Lentulaj - hrvatska velikaška obitelj

musulmanski - muslimanski

namjena - namjera

na skorom - uskoro

nepredobitan - nepobjediv

Novigrad - nekadašnja utvrda na obali Save

nuđa - nužda

objatje - zagrljaj

obrjemeniti - opteretiti

opredijeljen - određen

oprijati se - oprati se

Orehoci - Orehovečki ili Orahoczy, velikaška obitelj podrijetlom iz križevačke županije

paska - opaska, napomena

pedepsa (lat.) - kazna

pijastar (tal.) - vrsta srebrnog novca

počitavanje - poštivanje

podobno - slično; spremno, pripravno

podvojačiti - udvostručiti

polag - pokraj, pored

poprijatje - prihvaćanje, usvajanje

posoban - osobit, poseban; osoban, vlastit

postojanje - pauza

predložak - prijedlog

predobiti - pobijediti

predprijatje - pothvat, potez

prišastje - dolazak

proti - protiv; prema

pruditi - koristiti

prvanji - prethodni, raniji

prvlje - prvo, prije

sindir (tur.) - lanac

slučiti se - dogoditi se, zbiti se

smatrati - promatrati

snimiti - skinuti

sopćiti - saopćiti, priopćiti

spahija (tur.) - turski feudalni konjanik; vlastelin koji je u zamjenu za dodijeljeni mu posjed bio obavezan na vojnu službu

sprava - sprema

sprovađati - provoditi

stoprv - istom, tek

stupaj - stupanj; korak

svijetiti se - svijetliti

svjetilce - svjetiljka

Štajer - stanovnik Štajerske, pokrajine u današnjoj sjev. Sloveniji i južnoj Austriji

Tahi - velikaška obitelj ugarskog porijekla, nakon što su izgubili posjede u Mađarskoj i Slavoniji, vladali Stubicom i Susedgradom

također - također

trenutje - trenutak

trijeba - potreba

Turjački - v. **Auersperg-Turjački, Andrija**

Turoci - hrvatska velikaška obitelj

umah - odmah

umaljavati - umanjivati

uništožiti - uništiti

uzbuđati - uzbuniti

uzdajnik - povjerenik

velikoljepno - prelijepo

verige - lanci; tamnica

vjendar - ipak

zatilje - pozadina

značaj - karakter

Zrinj - utvrđeni grad na Zrinjskoj gori, od 1347. u posjedu Šubića Bribirskih koji

se otada po njemu zovu Zrinski; Turci
su ga osvojili g. 1577.
zulumćar (tur.) - nasilnik

žvenk - zveket